

16 Mart 1976

Devlet Nübrası

TÜRK FOLKLOR ARAŞTIRMALARI

OCAK 1976

İÇİNDEKİLER: ~~~~~

Halk Sanatçıları	Saffet UYSAL
Eski İstanbul'da Saray'a Cariye Alınması	Dr. Nevzat GÖZAYDIN
Kitaplar Arasında: «Çıldırli Âşık Şenlik» — I —	Hikmet DİZDAROĞLU
Bektaşî Şa'ri Hıfzî Baba	Muzaffer UYGUNER
Türk Halk Müziği'nin Ezgisel Yapısı — II —	Veysel ARSEVEN
Halk Şiiri ve Şairleri Üzerine Bazı Ekler - Nottlar	Dr. Saim SAKAOĞLU
«Folk Musical Instruments Of Turkey»	İhsan HİNÇER
Rize Folklorundan Örnekler	Hüseyin KARAOĞLU
Şeyh Aliyüssemerkandi Üzerine	Sıtkı SOYLU
Folklorcularımız: İhsan Ozanoğlu	Ali Rıza ÖNDER
Horonçunun Giysileri ve Takıları	Nabi BELEKOĞLU
Malatya'dan Bir Masal: Kilci Gocası	Hüseyin UĞUR
Kırım Mânilerinden Örnekler	İlhan ÇENELİ
Şair Osman Attilâ Kitaplarını Bağışladı — Kültür Bakanlığı 4 Yeni Müze Açtı — Türkmenistan'da «Leylâ ile Mecnun» un Bir Varyantı Bulundu — Azerbaycan'da Dede Korkut Destanları Filme Alındı	T.F.A.

BİZE GELEN KİTAPLAR — DERGİMİZİN SATIŞ YERLERİ

~~~~~

SAYI: 318

KURUŞ: 300

1974 SB
İSTANBUL'DA AYDA BİR DEFA ÇIKAR HALK KÜLTÜRÜ DERGİSİ

diş bakımında yeni bir dönem...

SİLİKADENTLİ
grin®
ŞEFFAF YEŞİL DİŞ MACUNU

Yepyeni, benzersiz bir diş macunudur Grin:
Yeşil, şeffaf ve hoş kokulu.

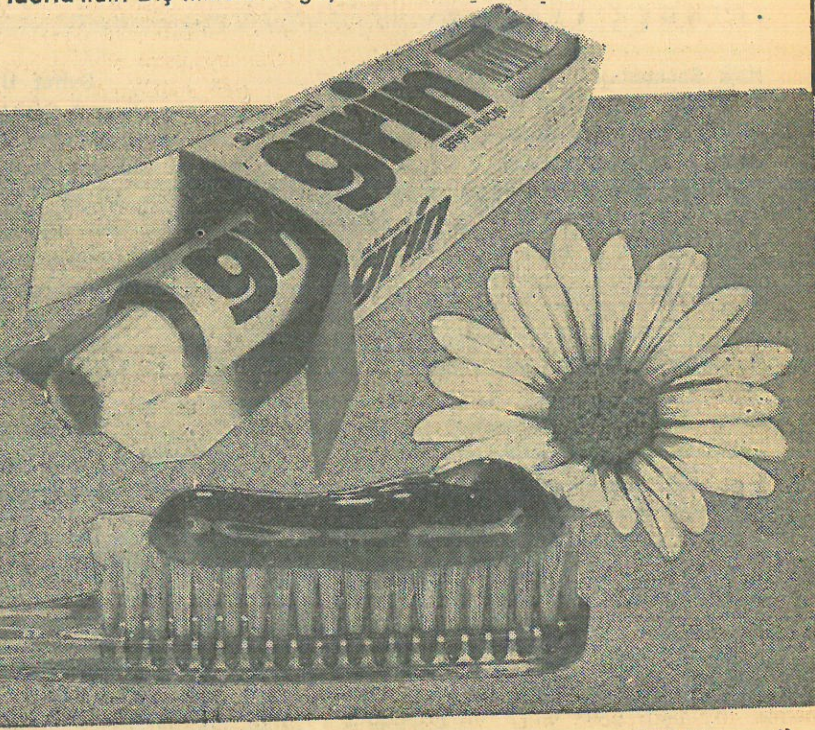
Dolgu maddelerinden arıtılmıştır:

Temizleme ve beyazlatma gücü çok fazladır.

Silikadent'lidir: Dişlere parlaklık ve beyazlık kazandırır.

Antibakteriyel'dir: Besi fermentasyonunu ortadan kaldırır, ağız kokularını giderir.

Fluorid'lidir: Diş minelerini güçlendirir çürümelere önler.

(Radar : — 1)

TÜRK FOLKLOR ARAŞTIRMALARI

KURULUŞU : AĞUSTOS 1949

AYDA BİR DEFA İSTANBUL'DA ÇIKAR HALK BİLGİSİ DERGİSİ

KURUCUSU VE SAHİBİ : İHSAN HİNÇER

No. 318

OCAK 1976

YIL : 27 — CİLT : 16

HALK SANATÇILARI

Yazan : Saffet UYSAL

Her yerde bulamazsınız onları. Bir rastlantı kimi kez sizi onlarla buluşturur.

Sanatını yozlaştırmadan oluşturan, halktan yana sanat yapan kişidir halk sanatçısı. Yaşamının parayla olması doğallığının ötesinde sanatını paraya satmayan sanatçıdır halk sanatçısı. Kaygısı da yoktur ayrıca para için. Kendisiyle ilgilenilmemiştir de... Zorlamadan yapar, yaptığıni değiştirmesini isteyemeyiz ondan. Onun sanatı belli bir süzgeçten geçen sanattır. Dahacası halk sanatıdır. Bu sanat halk müziğidir yerine göre, halk oymacılığıdır, halk dansıdır, halk dokumacılığıdır.

Halk sanatçısı alçak gönüllüdür. Bilmez kendini pahalı satmayı. Yapıtlarını içtenlikle oluşturur. Büyüklemez. Yücelikleri de buradan gelir çokluk.

Anadolu bozkırında bir bağlama sesi duyarsınız. Belki bir köy düğününde, belki bir kahve köşesinde. Bir daha duyma olanağınız yoktur. Çünkü plâklar yapılmaz bu sazdan. Radyolarımız çalmazlar bu ezgiyi. Bir kaval sesi duyarsınız yaşlı bir kavalcıdan. Bir daha dinleme olanağınız yoktur. Yaşlanmıştır kavalcı. Dişleri de kalmamıştır belki. Bu yüzden kavalını çalamama durumdadır. Gün gün yitmektedir. Yitmiştir kimi yerlerde bile. Haberimiz bile olmadan. Sanatının niteliğini anlayamadan gitmiştir, tükenmiştir. Bir daha duyabilme, sanatının inceliklerini yakalayabilmemizi tikamıştır belki yıllar. Ve de toprak.

Zurnayı bile yitirmekteyiz yavaş yavaş. Eskiden her yerde çalan bulunurken, yakınlarda

parmakla gösterilecek kadar azalmıştır. Tek tük sanatçılar kalmıştır. Beş on sene sonra onları bile bulmak mümkün olmayacaktır.

Kilim dokuyan köylü gelinleri, yörük gelinleri sanatlarını öğretecek yeni yetmeler bulamıyorlar artık. Bırakın yeni öğreneceklerini, kendi bildiklerini uygulama alanına çıkaramamaktadırlar.

Halk müziğinin en iyi yorumcuları köylerde. Kolay kolay bulamayız bu sanatçıları. Her zaman bu olanağı yakalayamayız. Bu sanatçılar sazlarına tel bulamazlar çoğu kez. Kimi kez de kendilerini değerlendirecek yetkili. İşten güçten kalan zamanlarını ayırırlar sanatlarına. Sanatlarının yüksekliğini, enginliğini bilerek bilmeyerek çalarlar, çağırırlar. Alçak gönüllülükle yaparlar bu işi.

Eli öpülesi kişilerdir. Tadına doyum olmaz onları dinlemenin. Kavallarını, bağlamalarını, sipsi lerini, tulumlarını ya da meylerini. Sanatlarının arkasında bir çıkar gizli olmadığından rahattırlar. Yapmacıksız, doğaldırlar. İlle de kendilerini beğendirmek için gereksiz özentiyeye gerek duymazlar. Özenti içine girdikleri zaman biterler, sazın tellerinde, kavalın deliklerinde.

Kendilerinden önceki ustalardan öğrenirler, çalmayı, çağırmayı, dokumayı, örmeyi, işlemeyi... Belli bir ustalığa erişince kendini bulur halk sanatçısı. Kendisine özgür bir yolu vardır bundan sonra. Ustalaşma sürecinde kendini etkileyen olaylar, geçkiler vardır. Yıllar hazırlar, olaylar hazırlar bu geçkiyi. Argaç argaç yığılır da üstüste sanatçıyı sanatçı yapar bir gün. O zaman yara-

SARAY'A CARIYE ALINMASI

Derleyen : Dr. Nevzat GÖZAYDIN

(Anlatan En. Pertev Ermiş, İstanbul doğum-
u olup tahsili yoktur. Bu derlemenin yapıldığı
Mart 1971'de 83 yaşında idi. Ankara'da derlen-
miştir).

«Eskiden saraya cariye alırlarken, çeşitli in-
anlardan en münasibini ve en güzelini seçip
alırlardı. Bir kadın yollarlar; bu kadın cariye ola-
cağı beğenirse, saraya haber verirdi. Harem ağa-
sı kupa arabası ile gelir, cariye namzedini alıp
saraya götürürdü. Cariyeler ekseri Çerkez güzel-
erinden olurdu.

Benim saraya girişim, komşumuz «yesirci»
Çerkez Fatma hanım vasıtasıyla oldu. O haber
ermiş, sonra da beni saraydan gelen bir kupa
rabasıyla saraya götürdüler. Orada beni giydiren
uşattılar. Sultan'ın huzuruna götürdüler. Sultan
eğendi; beğendikten sonra ortaya bir yaşmak
ttılar. Bu yaşmağın atıldığı yerin tam karşısın-
a Sultan oturuyordu. Bizler, yâni saraya alına-
cak cariye namzedleri, bu yaşmağa basıp geçer-

cez, kendine özgüllüğü öne gelir hemen. Kat-
lırları olur halk sanatına, ileriye dönük, daha gü-
le dönük, günün sanatının üstüne doğru..

Halk müziği sanatçıları da diğer halk sanat-
larını yapanlarla, hele hele toplumumuzun ekono-
mik, sosyal ve kültürel tüm konularıyla birli-
kle düşünülme gerekir. O yüzden halk sanatçısı-
na gerçek yaklaşımı göstermemeyi bugünün ko-
ulları içinde değerlendirmek doğru olur. Halk
sanatçısı gerçek değerini bulunca çarpık sanat-
çı, yutturmacı, çalan kapkaççı sanatçı ikinci
dünya itilecektir. Bu birçok çevrenin işine gel-
mez. Çünkü işleri, geçimleri bu düzüp bozma
çarpıtma üzerine kuruludur. Doyulmayan halk
sanatı öne alınınca yozlaşmış ayakta kalamaya-
caktır. Bunu bilenler bugünün koşullarının ver-
diği rahatlıkla istediklerini istedikleri biçimde or-
taya koymakta, daha açık bir deyişle «köpeksiz
köyden değneksiz geçmekte»dirler.

Plâklar çıkarmaktadırlar her gün piyasa-
da. Halk müziğinin özünü geve geve, yavanlaş-
tırarak yavanlaştıra, gene halkımıza seslenme duru-
nda bulunmaktadır. Belli, bozuk bir müzik
eğenisil ortamı yaratılmak istenmektedir. Buna
da başarılı olmuşlardır. Çünkü ortam elverişli-
dir. Çünkü halk kavramının bile yozlaştırıldığı
bir ortam, halk beğenisini, halk müziğini, halkın
müzik beğenisini yozlaştıracak, ezecek bü-

sek veya dokunmadan geçerse, «Bu adam ol-
maz» derlerdi ve saraya almazlardı. Yaşmağı
alıp katlayıp kenara koyarsak ve ondan sonra
geçersek, «bu adam olur» deyip alakoyarlardı.
Ben de yerdeki yaşmağı alıp katladım ve kenara
koydum. Beni, Sultan «bu adam olacağına benzer»
diyerek Baş Haznedar ustaya teslim etti. Bu us-
ta beni büyük kalfaya, o da küçük kalfaya teslim
etti. Bunlar sarayın bütün teferruatını ve orada
geçerli olan âdetleri, alınan çocuklara öğretirler-
di.

Saraya girdikten sonra adımız değişti ve
adımızı dışarıda bırakmış olduk. Yeni adımızı bir
kağıda yazıp başımızdaki hotoza taktılar. Gelen
giden okur, adımızı öğrenirdi.

Ben 5 yaşında girdiğim saraydan onbeş sene
sonra, yirmi yaşında iken evlendiğim için, çık-
tım. Sultan Hamit zamanında girmiştim, Sultan
Reşat zamanında çıktım. Dışarıdaki adım «Hafi-
ze» idi, saraya girince orada «Pertev» koydular.»

zecek, öyle ortaya koyacak. Kapkaççılık müzikte
de olacak, köyden getirilen müzik değiştirilip,
içine eklemeler yapılarak piyasaya sürülecek,
kişilere maledilecek ve bir yutturmacı, göz ö-
nünde sürüp gidecektir. Yalancı sanatçılar türe-
yecektir. Gazetelerde boy boy güldürü ilânları
görünecektir. Reklâmlar boy gösterecektir etkili
araçlarda.

Gerçek halk sanatçısının değeri gazete ka-
ğıtlarına, plâklara sığacak değer değildir. Gerçek
halk sanatçısı ölmez. Halk sanatı öldürülemez.
Yanıltmalar, değişik aldatici sunuşlar halkımızı
olumsuz yönde ne denli etkilerse etkilesin, halk
sanatı bugünden yarına sürüp gidecektir. Bugün
kilim desenindeyse, yarın evrensel Türk dese-
ninde olacaktır. Türk resminde, Türk müziğinde
gerçek ağırlığını koyacaktır bir gün. Vurmak zo-
rundadır daha doğrusu. Çünkü ulus olma süre-
ciyle eş bir süreçtir bu. Bu, halk damgasını iste-
meyenler birer birer silinecektir bir gün ortalık-
tan: Çünkü halk engin bir denizdir. Koca bir
halkın kültürü, sanatı ortadan silinemez. Bunu
bilerek yada bilmeyerek yapanlar, yapmaya ça-
lışanlar koşullar değiştiğinde kendiliklerinden çe-
kileceklerdir ortalıktan, çekilmek zorunda kala-
caklardır.

Halk sanatının vücellâi önünde edilerek..

«ÇILDIRLI AŞIK ŞENLİK»

— I —

Yazan : Hikmet DİZDAROĞLU

(Folklor Araştırmaları Kurumu Başkanı)

1. GENELLEME

İyi niyet ürünü çalışmalar, her zaman, «o-
lumlu» sıfatını da yanında getirmiyor. İyi niyetle
yola çıkarken, türlü nedenlerden ötürü, amaç doğ-
rultusundaki çalışmalarınızın sizi doyurmadığını
görürsünüz. Kaynak yokluğu, belgelerin dağınık-
lığı, çeşitlenmeler (varyant), karşılaştırmalar-
dan doğan güçlükler, ve bunlara eklenecek daha
bir sürü neden, önünze çıkan engeller yığınızı
artırır. Sonunda, geriye bakınca, çoğu boşa git-
miş sanısını uyandıran bir zaman toplamı kalır
arkanızda.

Erzurum Atatürk Üniversitesinin genç ele-
manlarından Dr. Ensar Aslan, yukarıda saydığım
engellerin çoğunu aşmış durumda. Aşık Şenlik,
Kars yöresinin ünü en yaygın, en sevilen kişisi;
metinlerin hemen hepsi belleklerde; kaynak kit-
lığı söz konusu değil; onu tanıyanlardan sağ
olanlar var; Ensar Aslan da o bölgenin çocuğu.
Ona, metinleri derlemek ve değerlendirmek işi
kalıyor.

Çıldır Aşık Şenlik kitabında (1) bu amaca
yönelik bir çaba görüyoruz. Yeterli mi bu çaba?
Çünkü, yöntem ve dikkat öğeleri giriyor araya.
Yöntem... En çok gereksinme duyduğumuz, ve
bizde en az bulunan, yeterince önemsemediğimiz
şey.

Araştırmacı, ömrünü bir kitabın sayfalarına
gömer; yöntemsizlik yüzünden, bir «malzeme yı-
ğını» kor ortaya. Bu da bir şeydir. Ama biz on-
dan, yalnız «malzeme» istemiyorduk; elindeki
metinlerden hareket ederek bir bileşime gitmesi-
ni, «sonuç» çıkarmasını bekliyorduk. Ensar Aslan
bu köprüleri de geçmiş. Okuyucuya sunduğu me-
tinlerin yanı sıra, onların değerlendirmesini de
yapmış ve bir takım yargılara varmış. Katılın ka-
tılmayın, bu «sonuç» var. Bir başarı kanıtıdır bu.

Aşık Şenlik, Karapapak (Terekeme) asıllı bir
aşık. Kim bu Karapapaklar? Ensar Aslan, Karapapaklar hakkındaki bilgileri derleyip toplamış
(s. 1 - 6). Böylece, Şenlik'in kökenini belirleyen
ortamı aydınlatmış oluyor.

Güncel bir konuya da değinmiş bu arada (s.
XXXIII). Günümüzün aşıkları, gelenekteki aşık
tipini yansıtırıyorlar mı? Hayır, diyor buna. Çünkü

toplumsal bir değişme içindeyiz. «Tiyatro sah-
nelerinde, sinema salonlarında, lokallerde bir
sürü aşıklar gecesi düzenlenmekte, hatta balo-
lara bile aşık programları konulmaktadır. (...) Aşıklar ise o yerin havasına uymak mecburiye-
tinde kalarak kendilerini yenilemekte ve böylece
gerçek vazifelerini unutmaktadırlar. Modern tür-
kü ve şarkı okuyan ses sanatçıları gibi sahne-
ye çıkan, sahne kıyafeti giyen, modern makam-
larla türkü söyleyen bu gibi aşıklara, sadece
elinde sazı olduğu için aşık diyoruz. Yoksa
bunların hiç birisi bizim aşık ölçülerimize gir-
mez. Söylediği, konu ve anlam bakımından aşık
şirine uymaz, makam aşık makamı değildir.»

Ensar Aslan'ın bu düşüncesine katılanların
sayısı az değildir. İşte onlardan biri. «Diyeceği-
miz, günümüzde Aşık Veysel, Aşık Ali İzzet,
Aşık Cevlânî gibi halk şairleri
halk şirine bir adım attırılmış değildir. Anado-
lu'ya tren girdi, toplumsal kurumlar girdi, yeni
yöntemler girdi. Anadolu adamı'nın bunlar kar-
şısındaki tavrı nedir, bunları algılayış biçimi ne-
dir? Bunu bir köy kahvesinde rastlayacağımız ilk
köylüden öğrenebilirsiniz. Bu şairlerin şairlerin-
den öğrenebilir misiniz? Anadolu halkının fel-
sefesine ilişkin bir şey bulabilir misiniz bu şair-
lerde?» (2).

Bunlar birer gerçektir, üstelik üzülmemek
gerek gerçeklerden. Kültür ve uygarlık alan-
larındaki gelişmeler, toplum katlarını ister iste-
mez etkilemektedir. Sazşairleri de «nasip»lerini
alacaklardı bundan. Aldılar da. Ozanlık geleneği,
on beşinci yüzyıl ortalarında, yerini, nasıl, aşık-
lık geleneğine bıraktıysa aşıklar da halk ozan-
larına bırakacaklardır. Erzurumlu Emrah, Dertli,
Dadaloğlu, Sümmâni, Şenlik tipi aşık beklememe-
liyiz artık. O toplumsal ortam yavaş yavaş tarihe
karışıyor, geriye dönülemez elbet.

Ensar Aslan'ın yaptığı olumlu işlerden biri-
si de, Şenlik'in deyişlerinden bulabildikleriyle, üç
öyküsünü, bilimsel yöntemlere uygun biçimde,
yazıya geçirmiş olmasıdır. Şenlik üzerinde ince-
leme yapacaklar, bundan sonra, Dr. Ensar As-
lan'ın incelemesini kaynak almak zorundadırlar.
Hakkında birçok şeyler söylenen, birçok deyişle-

yayımlanan Şenlik, dağılık sayfalar arasında utulup gidecekti yoksa. Şimdi bu tehlike sağlanmış bulunuyor, Dr. Ensar Aslan'ın çabası sonunda.

Özellikle öyküleri üzerindeki çalışmasını onlu bulduk. Öykülerin kaynakları iyi belirlenmiş, dış ve iç yapıları açıklanmış, metinler doğrudan doğruya saptanmıştır. Bu bilgilerin ışığında uyunca, daha bir anlam kazanıyorlar, Şenlik'in kü düzenlemekteki ustalığı daha iyi anlaşılıyor.

Şiirlerinin incelenmesi konusunda aynı şeyi söyleyemeyeceğiz. Öykülerinde izlediği yolu, şiirleri için de uygulanabilirdi. Bu olanaktan terince yararlanılmadığı izlenimini uyandırıyor. Şenlik ile birlikte nirengi noktalarına değinmiş şiirlerin özelliklerini ana çizgileriyle vermiştir.

Yapıtın oluşmasında ilk destek, Dr. Ensar Aslan'ın kendi araştırmalarıdır. Kars yöresinin çoğu olan yazar, konuyu yerinde inceleme olanğını bulmuştur; büyük bir şanstır bu. İkinci destek, kaynakçanın zenginliğidir. Eksikleri olarak birlikte, yapıtların ve yazıların büyük çoğunluğunu içermektedir. Görmedikleri, gözden çırtdıkları vardır. Nedir ki, bir kişinin eksiksiz bir yınaçça düzenlemesini kimseden bekleyemeyiz. Ancak, en yakın yerdeki bir dergi (Kars Eli dergisi), 25 yılı aşkın bir süredir folklor ve ilk şiiri alanlarındaki yayını sürdürüyor bir baş dergi (Türk Folklor Araştırmaları) atlanmamadı. Bu iki dergi ve başkaları incelenmiş olsaydı, kimi makale ve incelemeleri orada görecektik.

Hatta, kaynaklardan bir kısmını görmeden zelveye (liste) aldığı söylenebilir. M. Fahrettin Kırzioğlu'nun Tanrıdağ dergisinde çıkan makaleleri böyledir. Verilen künyeden, Kırzioğlu'nun öyküde bir makalesinin yayımlandığı anlamı çıkarılmaktadır. Üstelik yayım yılı da 1941 olarak gösterilmiştir ki, yanlıştır. Kırzioğlu'nun Tanrıdağ dergisinde bir değil üç makalesi yayımlanmıştır. Üçü de derginin Temmuz 1942 sayılarından (sayı : 9, 3 Temmuz 1942; 11, 17 Temmuz 1942; 13, 31 Temmuz 1942). Dergi koleksiyonunu incelemiş olsaydı, hem bunları görecekti, hem de Enver Taşdemiroğlu'nun aynı dergideki iki makalesinden haberi olacaktı (3). Türk Folklor Araştırmaları da hiç ihmal edilmemeliydi. Orada, Aşık Şenlik ile ilgili olarak, Nejat Birdoğan'ın (4), İsmail Aşıkoğlu'nun (5), O. Aydemir'in makaleleri de çıkmıştır. Bir antoloji üzerine yazdığımız bir yazıda (yedi yazıdır) aynı dergide Şen-

lik'e biz de değinmiştik (7). Kars Eli dergisinde de, kendisinin bildirdiği sayının dışında, başka nüshalarda da Şenlik ile ilgili şiirler ve bilgiler bulunmaktadır.

Bu unutmaların nedeni yalın ve açık : Kitap baskıya verilmeden önce, bir kez daha gözden geçirilmedikçe, ilgililerle görüşülmedikçe, yanlışlardan ve yanlışlıklardan kurtulma kolay değildir. Bu yapılsaydı, aşağıda işaret edeceğimiz noksanların çoğu ortadan kalkmış olacaktı.

2. DEĞİNMELE

Yazımızın bu bölümünde, kitapta karşılaştığımız eksiklere, yanlışlara, tutarsızlıklara kısa çizgilerle değineceğiz. Amacımız, ikinci baskısının daha kusursuz çıkmasına yardımcı olmaktır. Söylediklerimiz, bu açıdan değerlendirilmelidir.

Sıra numaralarına ve dizine bakılınca, Şenlik'in 128 şiirinin derlendiği görülüyor. Oysa gerçek sayı 134'tür. Şu parçalar metinler arasına ve dizine alınmamış :

- İlk söylediği parça (s. 10) ile ondan sonra söylediği parça (s. 11),
- On yedinci sayfada bir dördlüğü verilen koşuğun tamamı,
- Bir başka yerdeki (s. 19 - 20) koşuk,
- İlk bendi verilen (s. 25) yedekli koşma,
- «Gönül» dönerayaklı divanı (s. 27 - 28).

Yayımlanan şiirler, Şenlik'in şiirlerinin tümü değildir. Kim bilir ne kadar parça şurada burada unutulup kalmış, ya da yok olmuştur. 1969 yılında Yakınsu (Suhara)'ya yaptığımız bir inceleme gezisinde, Şenlik'in torunu Yılmaz Şenlik ile görüşmüş, dedesinin şiirlerini bir deftere geçirip geçirmediğini sormuştuk. «Dedemin söylediği şiirler kâğıtlara ve defterlere yazılmıştı. Bir küçük dolabı dolduracak kadar çoktu. Sağlığında, bunlar bir yangında kül oldu. Geri kalanları da ezberimde.» demişti. Demek ki, geriye, 134 şiir kalabilmiş!

Bundan on on iki yıl önce bir konferans için Niğde'ye gitmiştik. Orada, vali sayın İbrahim Öztürk ile tanışmıştık. Şimdi milletvekili olan sayın Öztürk, Çıldır kaymakamlığı sırasında, Şenlik'in bir kısım şiirlerini ve öykülerini toplamıştı. Bunların bir örneğini bana vermek lütfunda bulundu. O notlardaki şiirlerin bir kısmını Ensar Aslan'ın kitabına yansımadığını gördük. Bizde, çeşitli zamanlarda, çeşitli kaynaklardan derlenmiş daha başka şiirleri de vardır. Aşağıda açıkladığımız nedenlerden ötürü, bizde ve öbür kaynaklardaki şiirlerden hangilerinin kitaba ak-

ARAŞTIRMALARI

tarıldığını denetlemek çok güç. Dizin alfabe sırasına göre düzenlenmiş olsaydı, bu iş çok kolaylaşır. Böyle yapılmadığı için, denetleme yoluna gidemedik.

Ama ne olursa olsun, yaklaşık elli yıl saz çalıp şiir söylemiş olan Şenlik gibi bir aşıkta bu denli az koşuk kalması üzücü bir olay. Saz şiirinin sözlü geleneğe dayalı olması, bu sonucu doğuruyor yazık ki.

**

Ensar Aslan şiirlerin dizelgesini vermiş. Ancak, yardımcı olmuyor okuyucuya. Çünkü dörtlülüklerin ilk dizelerine göre sıralanmış ve uyak harfleri dikkate alınmamış. Bu durumda, aranılan bir şiiri bulmak için, bütün dizini gözden geçirmek gerekiyor. Diyelim ki elinizde on şiir var, bunların kitapta bulunup bulunmadığını denetleyeceksiniz. Dizinde 128 şiir bulunduğu göre, dizini tam on kez, baştan sona gözden geçirmek, bir başka deyimle, 1280 dizeyi okumak zorundasınız! Okuyucuya bu külfet yükletilmemeliydi.

Bu tür incelemelerde, şiirler, ayaklarına göre sıralanır. İlk dörtlülüklerin dördüncü dizeleri alınır, bunlar da kendi aralarında a'dan z'ye dek yürütülür. İkinci baskıda bu yöntemin uygulandığını görmek isteriz.

**

Kaynakçada birtakım yanlışlara rastlıyoruz.

1. Nihat Sami Somyarkın (Banarlı)'ın makalesinin adı eksik ve yanlış verilmiştir. Doğrusu şöyledir: «Türk Hikâyelerinin Doğuşu ve Ferhat ile Şerife Hanım Hikâyesi» (8).

2. Kaynaklar arasında, Muharrem Zeki Korgunal'ın, 1964 yılında basılmış bir Türk Edebiyatı Tarihi olduğu bildiriliyor (s. XXV). Muharrem Zeki Korgunal'ın edebiyat tarihi yazdığını ilk kez öğreniyoruz. Merak edip Millî Kütüphane'ye gittik, bu adda bir kitabı bulunmadığını saptadık.

3. Murat Uraz'ın 1969 baskılı Sümmâni ile Gülpəri adlı yapıtı Fuat Köprülü'ye mal edilmiş (s. XXV).

4. «Öksüz Vezir» öyküsü Murat Çobanoğlu'nun değil (s. XXXIX) Müdâmi'nindir.

5. İsmail Aşıkoğlu'nun «Aşık Şenlik» adlı makalesi Türk Folklor Araştırmaları'nın 145. sayısında (Ocak 1963) çıkmıştır.

6. Pertev Nailî Boratav'ın Halk Hikâyeleri ve Halk Hikâyeciliği'nin baskı yılı 1964 olarak gösterilmiş (s. XXII). Doğrusu 1946'dır.

(1) Dr. Ensar Aslan, Çıldır Aşık Şenlik, Ankara, 1975, s. I - XLV, 1 - 451. Atatürk Üniver-

sitesi yayını.

(2) «Kesit», Yeni Edebiyat dergisi, c. II, Sayı : 6, Nisan 1971.

(3) Enver Taşdemiroğlu, «Çıldır Aşık Şenlik'ten Seçilmiş Parçalar», I, Tanrıdağ, Sayı : 16, 21 Ağustos 1942; II, 17, 28 Ağustos 1942.

(4) Nejat Birdoğan, «Şenlik», TFA, 153, Ağustos 1962.

(5) İsmail Aşıkoğlu, «Aşık Şenlik», TFA, 161, Ocak 1963.

(6) Orhan Aydemir, «Kars Destanı ve Koçaklamaları», TFA, 229, Ağustos 1968.

(7) Hikmet Dizdaroğlu, «İşin Kolayı», TFA, 281 - 286 (Aralık 1972 - Mayıs 1973), 288 (Temmuz 1973).

(8) Bkz. Nihat Sami Banarlı, «Halkevleri Dergilerinde Halkedebiyatı Araştırmaları», Tarihî Mecmuası, c. V, 1935/1936, s. 375.

OSMAN ATTILÂ KİTAPLARINI BAĞIŞLADI

Şair Osman Attilâ, 40 yıldır biriktirdiği kitaplarını Afyon Gedik Ahmet Paşa kütüphanesine bağışlamıştır.

Şair Osman Attilâ Gedek Ahmet Paşa kütüphanesinde yapılan törende bir konuşma yaparak mesleğe girişini anlatmış ve 40 yıldır topladığı kitaplarını çocuğu gibi başına bastığını belirterek, «kitap benim herşeyimdir.» demiştir.

Gedik Ahmet Paşa İlkokulu'nda okuduğunu, okulun ilk duvar gazetesini çıkardığını belirten Osman Attilâ, «İlkokuldan beri gazetecilik, dergicilik merakım sürüp geliyor. 4. sınıftan itibaren elim geçince paralarla kitap edindim, gözüm gibi sakladım, üzerlerine titredim. Terziler bilirler ki, sol kolum bir santim uzundur, kitap taşıdığım için. Dediğim gibi kitap benim herşeyimdir.

Düşündüm, bütün kitaplığımı 500 yıllık geçmişi olan Gedik Ahmet Paşa Kütüphanesine emanete karar verdim, gelecek kuşakların faydalanmaları için. Benim işim, 40 yıldır toplayıp biriktirdiğim kitaplığı, olduğu gibi, Gedik Ahmet Paşa Kütüphanesine teslim etmekten ibarettir.»

Attilâ'nın bağışladığı kitaplar arasında folklorla ilgili eserler de büyük bir yekûn tutmaktadır.

BEKTAŞI ŞAİRİ HIFZİ BABA

Yazan : Muzaffer UYGUNER

XIX uncu yüzyılda yaşamış olan Bektaşî şairinden Hifzî hakkındaki bilgilerimiz azdır. Yazı-aynak olarak da Sadettin Nüzhet Ergun'un **taşı - Kızılbaş - Alevî Şairleri ve Nefesleri** kitabından başka kaynak yok gibidir. Ergun, kitabının 78 - 80 inci sayfalarında yer verdiği 'den bir iki satırla söz etmiş ve üç şiirini niştir (2. Baskı - 1946, cilt : 3).

Ergun der ki: «XIX uncu asrın ilk yarısında şayan Bektaşî saz şairlerindedir. Bolvadinde du. Hayatı hakkında etraflı bilgiye sahip de- . Yalnız XIX uncu asır içinde yazılan bazı emualarda Aşık Hifzî başlığıyla bazı manzu-lerine tesadüf olunmaktadır».

Belki bir de Bolvadin'de doğan Hifzî vardır. ak, Ergun'un verdiği üç örnek sözünü edece- li Hifzî'nindir. Torunu sayın Muhiddin Ergü- 'de bulunan bir defterde, bu üç şiirden baş- bir iki dördlük ile bir kaç beyit bulunmakta- Bu nedenle, Bolvadinli Hifzî'nin durumu ka- ıkta kalmaktadır.

Asıl adı Mustafa Hifzî olan Hifzî Baba, 1833 'da, Gerede'nin Danişmendler (bugünkü adı manlar) köyünde bir şehit yetimi olarak göz- ni dünyaya açmıştır. Babası İsa efendi, 1833 'da Kütahya çevresinde, Mısır Valisi Tepe- nli Mehmet Ali Paşa'nın oğlu İbrahim Paşa

KÜLTÜR BAKANLIĞI
YENİ 4 MÜZE AÇTI

Kültür Bakanlığı Eski Eserler ve Mü- zeler Genel Müdürlüğü, İstanbul, Konya, Kahramanmaraş ve Bursa'da yeni 4 müze açmıştır.

İstanbul'da Galata Mevlevihanesi res- tore edilmiş, Divan Edebiyatı Müzesi ha- line getirilmiştir. Şeyh Galip'in hatıraları- nı da yaşatmayı amaçlayan müzede, Top- kapı Sarayı Müzesi ile Türk ve İslâm E- serleri Müzesi'ndeki konu ile ilgili eserler yer almıştır. Müze'nin açılışı 20 Aralık günü Kültür Bakanı Rifki Danişman tara- fından yapılmıştır.

Bu arada Konya Etnografya Müzesi ile Bursa'da ve Kahramanmaraşta da birer müze açılmıştır.

T.F.A.

komutasındaki ordu ile savaşırken şehit düşmü- ştür.

Çocukluğunu köyünde geçiren Mustafa Hif- zi'nin öğrenmeye karşı büyük bir yeteneği ve isteği vardı. Annesinin ve yakın akrabalarının yardımı ile Gerede'de medrese öğrenimine baş- ladı. O yıllarda genç yaşta evlenmiş, kısa süre sonra eşini kaybetmiştir. Bundan sonra Gerede'- de duramayan Hifzî, İstanbul'a gitmiş ve med- rese öğrenimine orada devam etmiştir. Daha sonra, nasip almak üzere Selânik'e gönderilmiş; oradaki şeyhin tavsiyesi üzerine Sofya'ya geçmiş ve oradaki Bali Baba tekkesi şeyhi Ahmet Ba- ba'ya intisap etmiştir. 27, 28 yaşlarında iken yapılan bu intisaptan sonra yıllarını bu tekkede geçiren Hifzî, şeyhi tarafından postnişin olarak görevlendirilmiş ve şeyhinin ölümünden sonra tekkeyi yönetmiştir. Şeyh Ahmet Baba, kızı Re- dife hanımla da evlendirmiştir. 38 yaşında iken yapılan bu evlenme sonunda, 1872 yılında (Hic- ri 1288) oğulları Hüseyin Şemsi dünyaya gelmiş- tir.

Sofya'daki tekkede 1878 yılına kadar kalan Hifzî Baba, bu tarihte Sofya'nın Bulgarlar tara- fından işgali üzerine, ailesini de alarak Köprü- lü'ye göçetmiştir. Burada ölümüne kadar kalmış- tır. 1927 yılında, Köprülü'nün Çektikçi köyünde hayata veda etmiş ve orada toprağa verilmiştir.

Çocuklarının öğrenimine Köprülü'de iken başlamış, sonradan onların anayurda göçmelerini sağlamıştır.

Hifzî Baba'nın bir Divan'ı olduğu ve bunun Köprülü'nün işgali sırasında yandığı bilinmekte- dir. Bugün, torunlarının elinde bazı nefesleri ve şiirleri bulunmaktadır. Aruz ve hece ölçüleriyle yazan, her ikisine de hâkim olduğu anlaşılan Hifzî Baba'nın eldeki şiirlerinin çoğunluğu aruz- la yazılmıştır. Eldeki şiirlerinin çoğunda Ehl-i Beyt'e bağlılığını tekrarlayan Hifzî'nin şiirlerinin bir tanesi Kerbelâ olayı nedeniyle yazdığı bir mersiye'dir ve dörder beyitlik altı parçadan oluş- maktadır. Bu Mersiye, **Geldi cün mâh-ı mahurrem kıldı dehri rüşenâ Hâtır-ı uşşâka düştü mâcerâ-yi Kerbelâ** beyti ile başlamaktadır.

Saz da çaldığı ve saza hâkim olduğu söyle- nen Hifzî Baba'nın yaşam öyküsünü böylece ay- dınlığa çıkarmaktan mutluluk duyuyuz.

İncelemeler :

TÜRK HALK MÜZİĞİ'NİN EZGİSEL YAPISI

[La structure melodique de la Musique Folklorique Turque]

— II —

Yazan : Veysel ARSEVEN

III — Ezgi, temel sesle başlar, ya bitişik seslerden oluşan bir çıkıcı yol izler, ya da temel sestem sonra bir dördlü veya bir beşle atlaması yapar. Temel sesle başlayıp dördlüsüne atlayan ezgilerin bazılarında ilk yarı dördlüsünde, ikinci yarı temel seste sona erer. «Mendilin o- laydım, Ay akşamdan ışığıdır, Mayıs ayı gelende, Gelin türküsü» «Hekimoğlu, Bahçanın kapısını» türkülerinde olduğu gibi. Örnek: 7.

AY AKŞAMDAN IŞIĞIDIR

Örnek: 7

GELİN TÜRKÜSÜ

Örnek: 7

HEKİMOĞLU

Örnek: 7

Balıkesir

MENDİLİN OLAYDIM

Örnek: 7

Temej sesin ikinci derecesi ile başlayan ezgi-ler, çoğunlukla bir beşli ses sınırı içinde do-şır, sonra yedi derece içinde dolaşan bir koda

ile sona erer. «Büyük cevizin dibi, Bahçalarda kum darı» türkülerinde olduğu gibi. Örnek : 8

Fethiye BAĞÇALARDA KUM DARI Örnek:8

Erzincan-Kuruçay BÜYÜK CEVİZİN DİBİ

IV — Türk halk müziğinde ezgi genellikle temel sesin üst perdelerinde dolaşır. Çok az ez-de ses sınırı alt perdelerine iner. Bu tip ezgi-lerde temel sesin altına inen dereceler bir dört-

lü aralığını hemen hemen hiç aşmaz, ve ezgi ço-ğunlukla bir eksik zamanla başlar. «Azimenin bahçesinde kuzu var, Bar havası» ezgilerinde ol-duğu gibi. Örnek : 9.

Balıkesir-Sındırgı AZİMENİN BAĞÇESİNDE KUYU VAR Örnek:9

Doğu Anadolu BAR HAVASI

Bu dört belirgin ezgisel yapının dışında ay-calık gösteren türkü ve oyun havalarını da şö-y-özetleyebiliriz :

A — Türk halk ezgilerinde, parça içinde us işaretlerine çoğunlukla cümle ya da bölüm

başlarında sık sık rastlanır. Ancak ölçüler için-de ve öncül zamanlarda sus işaretleri olduk-ça seyrek görülür. Ama ender de olsa, böylesine ilginç örnekler de var. «Odayın yapısına» tür-küsünde olduğu gibi. Örnek: 10.

Çorum ÖDAYIN YAPISINA Örnek:10

B — Oldukça sınırlı örneklerine rastlanmak-a birlikte bazı ezgiler Si veya Mi gibi, yeden sensible» etkileri olan seslerle sona erer. Ma-ör üçüncü derece tonları ile eş görevlerde bu tip ezgiler, temel sesle, bir alt veya üst üçlü, ya da üst beşli ile başlar ve gene çıkıcı bir yol iz-

sin üçlüsünde, yani güçlüsünde sona erer ve sadece bir beşli aralığı içinde gelişir, ikinci yarı ise bir küçük altılı ses sınırı içinde dolaştıktan sonra, temel sesteki karar kılar. «Ben bir avuç darı olsam, Bir taş attım Darabaya, Gideriz biz ikimiz, Gitti gelirim diye, Berber ver aynayı bak-kuyum Hana vardım han değil. Pınar baştan bu-

lanır, Portakal dilim dilim, Yüksek minareden at-tım fesimi, O yana hindi, Kemanımın telleri,

Koçeri bar havası, Düşün havası, Gelin» ezgi-lerinde olduğu gibi. Örnek : 11.

Bilecik GİTTİ GELİRİM DİYE Örnek:11

Tekirdağ-Şarköy GİDERİZ BİZ İKİMİZ

Akseki BİR TAŞ ATTIM DARABAYA

Bodrum HANA VARDIM HAN DEĞİL

BİBLİYOGRAFYA :

1 — Arseven, Veysel : Karadeniz Bölgesi Halk Türküleri. Kastamonu Matbaası 1948, Kasta-monu; 24 s., notalı, 100 kuruş.

2 — Arseven, Veysel : Çok Sesli Halk Tür-küleri. İstanbul 1957, Maarif Basımevi, 68 s., 210 kuruş, notalı, (Milli Eğitim Bak. Öğretmen Kitaplar : 64).

3 — Arsunar, Ferruh : Anadolunun Penta-tonik Melodileri Hakkında Birkaç Not. İstanbul Nümune Matbaası 1937, 39 s., 35 kuruş, notalı.

4 — Arsunar, Ferruh : Elâzığ Bakırmadeni Kazası Halk Türküleri. Resimli Ay Matbaası T. Ltd. Şti. İstanbul 1937. 32 s., notalı. (Elâzığ Halk-evi Neşriyatından, Sayı : 6).

5 — Arsunar, Ferruh : Tunceli - Dersim Halk Türküleri ve Pentatonizm. Resimli Ay Mat-baası T. Ltd. Şti. İstanbul, 1937. 44 s., notalı (Elâzığ Halkevi Neşriyatından).

6 — Arsunar, Ferruh : Anadolu Halk Tür-külerinden Örnekler «Üç Cilt». Ankara 1947, Ulus Basımevi, notalı. (CHP. Halkevleri Yayınları, Milli Kültür Araştırmaları : IV - V - VI).

7 — Arsunar, Ferruh : Türk Çocuk Oyunla-rından Örnekler. İstanbul 1955, Maarif Basımevi. 106 s., notalı, 170 kuruş.

8 — Arsunar, Ferruh : Türkten Türküler, I. İstanbul 1958, Dizer Konca Matbaası, 48 s., no-talı, 3 lira. (Şemsi Yastıman Sazevi Yayınların-dan No. 1.) (Beşiktaş - İstanbul).

İstanbul 1962, Milli Eğitim Basımevi, 320 s., no-talı, 850 kuruş.

10 — Arsunar, Ferruh : Köroğlu. Ankara 1963, Güzel Sanatlar Matbaası. 272 s., notalı. (Türkiye İş Bankası Kültür Yayınlarından).

11 — Arsunar, Ferruh : Türk Anadolu Halk Türküleri. Ankara 1965, Başnur Matbaası. 48 s., 3 lira, notalı. (Halkevleri Genel Merkez Yayınla-rı).

12 — Ataman, Sadı Yaver : Safranbolu Dü-ğünleri, Oyunları, Türküler. Bartın, Memleket Basımevi 1936. 92 s., 40 kuruş notalı.

13 — Ataman, Sadı Yaver : Esnaf Türküleri. İstanbul 1954, Vasıp Meti Matbaası, 32 s., 125 kuruş, notalı.

14 — Ataman, Sadı Yaver : Okullar İçin Halk Müziği ve Müsamere Türküleri. Anten Ya-yınevi İstanbul 1965. 122 s., notalı.

15 — Ataman, Sadı Yaver : Okullar İçin Ye-ni Şarkılar ve Kahramanlık Türküleri. İstanbul 1965, Tan Gazetesi Matbaası, 46 s., 300 kuruş, notalı.

16 — Atilla, Osman : Afyonkarahisar Tür-küleri. Ankara 1957, Karınca Matbaası 160 s., 250 kuruş, notalı.

17 — Bayatlı, Osman : Egede Zeybek Oyun-ları ve Havaları. İzmir 1943, Nefaset Matbaası, s., 75 kuruş, notalı.

18 — Çakmak, İbrahim - Şemsi Hüsamettin : Bilecik Halk Türküleri. Bilecik Halkevi Matbaası 1935. 74 s., 50 kuruş, notalı.

19 — Gazimihal, Mahmut Ragıp : Şarkî Ana-
Türkü ve Oyunları. İstanbul Evkaf Matbaası
1918 s., 75 kuruş, notalı (İstanbul Konser-
varı Neşriyatından Kitap : 2).

20 — Güngör, M. Nasuh : Kastamonu Nir-
ri. Kastamonu Kral Matbaası 1945. 128 s., 75
ş., notalı (C.H.P. Kastamonu Halkevi Neşri-
sayı : 6).

21 — Koşay, Hamit Zübeyr: Türkiye Türk
ünleri Üzerine Mukayeseli Malzeme. Ankara
1, Maarif Matbaası. 364 s., 525 kuruş, notalı.

22 — Kösemihal, Mahmut Ragıp : Türk Halk
ükülerinin Tonal Hususiyetleri Meselesi. İsmail
Nümune Matbaası 1936. 20 s., 30 kuruş
alı.

23 — Kösemihal, Mahmut Ragıp : Halk Mu-
erinin Kökeni Meselesi. Akşam Matbaası,
stanbul 1936, 62 s., notalı.

24 — Kösemihal, Mahmut Ragıp : Hulusî
el : Ankara Bölgesi Mus'iki Folkloru. İstanbul
Nümune Matbaası 1939. 46 s., 50 kuruş, notalı.

25 — Mustafa Ramiz : Notaları İle Rumeli
üküleri. İstanbul 1958, Hâdise Yayınevi. 80 s.,
kuruş, notalı.

26 — Ongan, Halit : Niğde Halk Türküleri.
1937, Vilâyet Matbaası. 98 s., notalı. (Niğ-
de Halkevi Yayınlarından, sayı: 2).

27 — Özel, Selâhattin : Yunus Emre'nin Bes-
miş Şiirleri. İstanbul 1961, İsmail Akgün
Matbaası. 106 s., 5 lira, notalı.

28 — Sılcı, Vahit Lütfi : Gizli Türk Halk
üküsü ve Türk Musikisinde Armoni Meselesi.
İstanbul 1940, Nümune Matbaası. 31 s., 40 ku-
ş., notalı.

29 — Sılcı, Vahit Lütfi : Gizli Türk Dinî O-
yunları. İstanbul 1941, Nümune Matbaası. 60 s.,
kuruş, notalı.

30 — Salman, Mustafa : Özses ve Zevk
Baklarımız. Balıkesir İl Basımevi 1937. 84 s.,
5 lira, notalı. (Balıkesir Halkevi Yayınlarından, Sayı :
1).

31. Akalın, Bedri : Köy Enstitülerinde Müzik
mi Kılavuzu. Millî Eğitim Bakanlığı yayını,
1952.

32 — Sarısözen, Muzaffer : Seçme Köy
Oyunları. İstanbul 1941, Remzi Kitabevi. Rıza
Kun Matbaası. 72 s., notalı.

33 — Sarısözen, Muzaffer : Yurttan Sesler.
Ankara 1952, Akın Matbaası. 108 s., 3 lira, notalı.

sikisi Usulleri. Ankara 1962, Resimli Posta Mat-
baası Ltd. Şti. 120 s., 1250 kuruş, notalı.

35 — Saygun, Ahmed Adnan : Türk Halk
Musikisinde Pentatonizm. İstanbul 1936, Nümune
Matbaası. 16, s., 40 kuruş, notalı.

36 — Saygun, Ahmed Adnan : Rize, Artvin
ve Kars Havalisi Türküleri - Oyunları. İstanbul
Nümune Matbaası 1937. 72 s., 75 kuruş, notalı.

37 — Saygun, Ahmed Adnan : Karacaöğlan.
Ankara 1952. Ses ve Tel Birliği Yayınları. 50 s.,
2 lira, notalı.

38 — Saygun, Ahmed Adnan : Yedi Kara-
deniz Türküsü ve Bir Horon. Hüsnü Onaran Ba-
sımevi. 56 s., notalı.

39 — Sırrı, Numan : Erzurum Oyunları ve
Oyun Havalıları. İstanbul İktisat Matbaası 1929. 42
s., 30 kuruş, notalı.

40 — Sunguroğlu, İshak : Harput Yolların-
da. İstanbul 1961, Hüsn-ü Tabiat Matbaası. 384
s., 20 lira, notalı.

41 — Tüfekçi, Neriman : Nida Tüfekçi :
Memleket Türküleri. İstanbul 1964, Yenigün Mat-
baası, Hakan Yayınevi. 152 s., 10 lira, notalı.

42 — Uluğ, Naşit : Tunceli Medeniyete Açıl-
ıyor. İstanbul 1939, Cumhuriyet Matbaası. 208
s., notalı.

43 — Ülgen, Kasım : Doğu Anadolu Oyunları
ve Havalıları, I. Erzurum Oyunları. İstanbul 1944,
Cumhuriyet Matbaası. 153 s., notalı. (Kars Halk-
evi Yayınları).

44 — Ülgen, Kasım : Doğu Anadolu Oyun-
ları ve Havalıları, II. Kars Oyunları. İstanbul 1944,
Cumhuriyet Matbaası. 122 s., notalı. (Kars Halk-
evi Yayınları).

45 — Ülgen, Kasım : Doğu Anadolu Oyun-
ları ve Havalıları, III. Artvin Oyunları. İstanbul
1944, Cumhuriyet Matbaası. 218 s., notalı, Kars
Halkevi Yayınları).

46 — Türkten Türküler II - III - IV. İstanbul
1959 - 1960 - 1963, Dizer Konca Matbaası. 40 -
40 - 72 s., notalı, (Şemsi Yastıman Sazevi Ya-
yınlarından).

47 — Yeşim, Ragıp : Seçme Türküler. Hâdi-
se Yayınevi İstanbul, notalı.

48 — Yılmaz, A. : Bergamada Folklor. İzmir
1941, Cumhuriyet Matbaası. 38 s., 30 kuruş, no-
talı.

49 — Yılmaz, A. - Osman Bayatlı : Berga-
mada Millî Oyunlar. İzmir 1942, Cumhuriyet Mat-

BAZI EKLER — BAZI NOTLAR

Yazan : Dr. Saim SAKAOĞLU

1972 yılının sonunda terhis olup da Atatürk
Üniversitesi'ndeki eski vazifeme başladığım ilk
gün, arkadaşım Dr. Turgut Günay'ın şu teklifi ile
karşılaşmışım: «Sakaoğlu, «Halk Şiirinde Ata-
türk» konulu bir antoloji hazırlayalım. Cumhuri-
yet'in 50. yılı için güzel bir eser olur.» Ne yalan
söyleyeyim, birdenbire şaşırımdım ve hemen «Evet»
diyemedim. Kitaplarımı bile yeni daireme taşıya-
mamıştım; birkaç arkadaşımın evinde taşına-
cakları günü bekliyorlardı. Bu taşınma ve yerleş-
me işi fazla vaktimi alacaktı. Ayrıca, Atatürk
Üniversitesi'nin kütüphanesi de fazla zengin de-
ğildi. Bütün bunlara rağmen beni asıl teşvik e-
den husus arkadaşımın kendisini böyle bir ça-
lışmaya hazır hissetmesi idi. Bir de, Atatürk hak-
kında pek çok antoloji çıktığı halde böyle bir
kitap henüz çıkarılmamıştı. Tam iki hafta hem
düşündüm, hem de kitap karıştırdım. Ortaya
umduğumuzdan fazla şiir çıktı. Hatta, bazı şiir-
leri antolojiye almadığımızı da belirtmek isterim.

Halk Şiirinde Atatürk'ün baskısı bittiği za-
man ben A.B.D.'nde idim. Dr. Günay ise Anka-

baası. 38 s., 60 kuruş, notalı.

50 — Cönger, Mümtaz : Millî Oyun Çalışma-
ları. İstanbul 1967, Millî Eğitim Basımevi. 66 s.,
300 kuruş, notalı.

51 — Uludemir, Muammer : Türküler I. Es-
kişehir Bölgesi. Ankara 1970 - Fon Matbaası.
172 s., 10 lira, notalı (Millî Folklor Enstitüsü Ya-
yınları : 4).

52 — Gedikli, Necati : Ses ve Piyano İçin
Altı Türkü. Ankara 1974. 16 s., 15 lira, notalı.

53 — Kahveci, Leylâ - Eşref Aykan - Lütfü
Gülşen. Müzikli ve Açıklamalı Halk Dansları.
Ankara, Atam Matbaası 1968. 48 s., 400 kuruş,
notalı.

54 — Ünal, Refik : Atatürk'ün Sevdiği Tür-
küler. Ankara 1973 - Başbakanlık Basımevi. 96
s., 5 lira, notalı (Başbakanlık Kültür Müsteşarlığı
Yayınları : 9).

55 — Ankara Radyosu Halk Müziği Arşiv
notaları (750 adet notalı türkü ve oyun havası).

56 — Türk Folklor Araştırmaları Dergisi
Bugüne kadar çıkan 1 — 318. sayılar).

ra'da vatanî vazifesini yapıyordu. Eşim benimle
birlikte idi. Bayan Günay da annelerinin vefatı
dolayısıyla vazifesini Erzurum'dan nakletmişti.
Kitabın sadece birinci tashihi tarafından yapılmış-
tı. Daha sonra nasıl ve kimler tarafından tashih
edildi, bilmiyorum. Böylece, pek çok güzel im-
kâna sahip Atatürk Üniversitesi Matbaası'ndan,
bir kasaba matbaasının ancak basabileceği bir
kitap çıkabilirdi. Halbuki metinleri daktilo eden Dr.
Günay, şiirleri ilk sayfalarına 3, eğer şiir uzunsa
takip eden her sayfaya 7 hane olarak yerleşti-
mişti. Şiirlerin başlıkları daima sayfaların aynı
bölgesine konulmuştu. Bir sayfada 2 şiir gibi
acaiplikler yoktu. Halk Şiirinde Atatürk, galiba
50 yılda neşredilen en zevksiz antoloji olmuş-
tur. Ben dostlarıma bu kitabı değil, matbaaya
verdiğimiz örneğin 3. kopyesini gösteriyorum.

Dr. Günay, kitabın 2 adedini Los Angeles'a
göndermişti. Kitapları görür görmez şaşırıp kal-
dim. Halbuki ben orada, Halk Şiirinde Atatürk'e
girmeyen, bizim göremediğimiz 15 kadar şiiri
tesbit etmiş, kopyelerini almıştım. Belki, Cum-
huriyet'in gelecekteki bir yıl dönümünde yeni bir
baskısını yaparız, diye düşünmüştüm. Ayrıca, 50.
yıl dolayısı ile pek çok yeni şiir yazılıp söylenil-
mişti.

Bunları niye yazıyorum? Kısaca açıklamak
istiyorum. Kitabın daktilo edilmiş kopyesini ba-
sılmak üzere ilgililere teslim ettikten sonra I.
Uluslararası Türk Folklor Semineri'ne katılmak
üzere Ankara'ya gitmiştim. Orada İrfan Ünver
Nasrattinoğlu ile tanıştık. Bana, 2 yıl evvel çı-
kan Afyonkarahisarlı Şairler, Yazarlar, Hattatlar
adlı eserini takdim ettiler. Bu kitaptan, Afyon-
karahisar'lı 2 ozana ait bilgileri aldım. Sille'li
Mansur'a ait bilgiyi de, İstanbul'daki bir arkada-
şımız bu arada gönderdi. Halen hayatta olan
Narman'lı Sümmanoğlu'nun hayat hikâyesi de
temin edilince, kitabımızın sonuna eklediğimiz
Halk Ozanlarının Kısa Hayat Hikâyeleri bölümün-
deki «Hayatı hakkında yeterli bilgi bulunama-
mıştır» kayıtlarından 4 tanesi daha ortadan kal-
kacaktı. Biz bunları hazırladık, 1. tashihle birlikte
matbaaya verilmesini sağladık. Fakat bu kısa ha-
yat hikâyeleri gerekli yerlere konulmamıştı.
Çünkü kitabın tashihi sırasında bizler, elimizde
olmayan sebeplerle ilgilenememiştik. Dostlar da
bu işi türkü çağırarak yapmış olmalılar. Bu 4

nın hayat hikâyelerini aşağıda bulacaksınız. Bir de, şu hususa kısaca dokunalım. «İçinçiler» ve ilgili bölümde **Karabulut** olarak geçen adı, hayat hikâyeleri bahsinde ağıarır ve **Akut** olur. Bu nasıl iş ya Rabbi! Neyse ki ozanın soyadı «Akıllı» filan değişmiş!

(Afyon'lu) **FELÂHİ**: 1878 yılında Afyon'da doğmuştur. Belirli bir tahsili yoktur, kendi kendini yetiştirmiştir. Afyon'da müezzinlik, yemenik ve şekerçilik yapmıştır. Daha sonra da bir kıtanın tahsildarı olur. 3 defa evlenen ozanın çocuğu vardır. Şiirleri Afyon gazetelerinde ve **Yapınar** dergisinde yayınlanmıştır. Ocak 1946'da n ozanın soyadı Genel'dir.

(Narman'lı) **Hüseyin SÜMMANOĞLU**: 1937 nda Narman'ın Samikale köyünde doğmuştur. nman'ın torunudur. Çiftçilik yapmaktadır. rya'da yapılan Aşıklar Bayramlarına katılmaştır. Birkaç yıldır Ramazan'larda Erzurum kah-erinde çalıp söylemektedir.

(Sille'li) **MANSUR**: 1907 yılında Konya'ya ili Sille bucağında doğmuştur. İmkânsızlıklar ebiyle tahsiline devam edememiştir. Hayatını emiççilik yaparak kazanmıştır. Babası tanınmış k ozanı Sille'li Figâni'dir.

(Afyon'lu) **YUSUF ZÜLÂLİ**: 1873 yılında Po'un Suskap (Aşık Zülâlî) köyünde doğmuş. 15 yaşında saz çalıp şiir söylemeye başlar. 9'da Batum'a geçip orada Türk Okulu'nda öğ-menlik yapar. Yurda dönüşte Afyon ilimizin çayır köyüne gelip yerleşir. 1959'da vefat et-tir. Doğum yerinden ötürü Posof'lu Zülâlî di-de tanınır.

**

Yukarıda zikredilen seminere gitmek üzere urum'dan ayrılmadan evvel, Atatürk Üniver-sisi, **Edebiyat Fakültesi Araştırma Dergisi**'nde redilmek üzere **Asuman ile Zeycan Hikâyesi** ilgili bir yazı hazırlamış, ilgililere teslim et-tim. Bu yazımızda, **Asuman ile Zeycan Hikâ-i** hakkında bulabildiğimiz bütün kaynakları ıştık. Seminer esnasında tanıştığımız Milli üphane Genel Müdürü Sayın Müjgân Cunbur-cönklerle ilgili bir tebliğ sunacaklarını öğre-ge, kendilerine gözden geçirdikleri cönklerde **man ile Zeycan Hikâyesi**'ne tesadüf edip et-liklerini sormuştum. Ertesi gün aşağıdaki umâtı lütfettiler; kendilerine çok teşekkür rim.

Millî Kütüphane cönk numarası : 10. Bu cön-çinde **Asuman ile Zeycan Hikâyesinin** üç falık bir parçası vardır. Cönkte ayrıca, **Aşık am Hikâyesi**, bazı şiirler, hesaplar ve 1269

tarihli iki olaya da yer verilmiştir. (Yazımız, adı geçen derginin Ekim 1972 tarihli 5. sayısında (basımı 1974) 51 - 81. sayfalarda yer almıştır.) Bu kısa bilgiyi de makalenin bünyesine dahil ede-medik, buraya ekliyorum.

Elbistan'da, orali bir öğrencim tarafından derlenen bir **Asuman ile Zeycan Hikâyesi** ile o zamana kadar tesbit edeceğimiz diğer bilgi ve kaynaklara yer veren yeni bir yazımızı 1976 için-de TFA. okuyucularına sunmaya çalışacağız.

**

Berçet Mahir'i hepimiz hikâyeci olarak bili-riz. Son iki yıl içinde O'nun anlattığı 2 hikâye neşredildi : Dr. Muhan Bâli'nin **Erciş'li Emrah ile Selvi Han Hikâyesi**... (Ankara, 1973) ve Dr. Fik-ret Türkmen'in **Aşık Garip Hikâyesi**... (Ankara, 1974). Daha mühimi, O'nun 15 yıl ewel anlattı-ğı Köroğlu Hikâyelerinden 15 tanesinin **Köroğlu Destanı** adı ile neşredilmesidir. Prof. Dr. Meh-met Kaplan, Dr. Mehmet Akalın ve Dr. Muhan Bâli'nin tesbit edip yazıya geçirdikleri bu eser gerçekten, hem **Behçet Mahir**, hem de Türk halk hikâyeciliği için mühimdir (Ankara, 1973). **Beh-çet Mahir'in** anlattığı hikâyeler yüzlerce bandı doldurmaktadır; yerli ve yabancı pek çok ara-ştırmacının tesbit ettiği **Behçet Mahir Anlatması** hikâyelerden pek çoğu maalesef neşredilmemiştir. 1973 ve 1974'te neşredilen bu hikâyelerle **Behçet Mahir'in** hikâyeleri de yavaş yavaş geniş kitlelere sunulma imkânını kazanmış oldu.

Behçet Mahir'in hikâyeciliği yanında, onun kadar olmasa bile şairliği de vardır. 1910 yılında Erzurum'da doğan **B. Mahir'in** okur - yazarlığı yoktur. Ara sıra yazdığı şiirlerini, Erzurum'da yapılan bazı aşıklar gecesine katılarak okur. Ba-zı şiirlerini de daktilo ettirip sevdiklerine dağı-tır. Onun pek az şiiri neşredilmiştir (Bkz. Selâ-hattin Olcay, Kurtuluşa İki Destan. Erzurum Der-gisi, (Ankara), sayı : 1, 1963, s. 9; Saim Saka-oğlu, Halk Şairlerinin Diliyle Cumhuriyet. Cum-huriyet'in 50. Yılına Armağan, Ankara, 1973, s. 20 - 21. «Türk Kültürünü Araştırma Enstitüsü Ya-yınlarından). Hayatı hakkında Dr. (Balı s. 9) ve Dr. Türkmen (s. 205)'in verdiği kısa bilgilerden başka şu kaynağa da müracaat edilebilir: Bilge Palandöken (şimdi Seyidoğlu), Bir Halk Hikâye-cisi : **Behçet Mahir**, Adımlar (Erzurum), sayı : 1, Şubat 1970, s. 8.

Aşağıda onun son olarak söylediği bir şiirini bulacaksınız. Bu şiirini evvelâ, acemi bir yazıcıya daktilo ettirmiş. Sonra bana geldi. O okudu, ben yazıcının yanlış kaydettiği noktaları düzelttim ve yeniden daktilo ederek kendisine birkaç nü-

Araştırmalar :

ŞEYH ALİYÜSSEMEREKANDİ ÜZERİNE

Yazan : Sıtkı SOYLU

Sayın Prof. Ahmet Edip Uysal'ın, Çamlıdere de yattığı sanılan ünlü Anadolu tarikat şeyhle-rinden Şeyh Aliyüsemerekandî'nin yaşantısı ile ilgili araştırması Anadolu halkının dar zamanlar-da bir kurtuluş kaynağı olarak sarıldığı velilere, yüzyıllar boyu nasıl sahiplendiğinin yeni ve can-lı bir örneğidir.

Ruh ve beden sağlığını korumak için çare-siz Anadolu halkı, sanırız böylece kurtuluş yolu-nu da bulmuştur.

Ancak araştırmada konu edilen zat hakkında derlenen bilginin önemlice yanlışlıkları bulundu-ğunu; bunun da, halk inancının kişileri efsane-leştirmesiden doğduğunu söylemek isterim.

Bu olay, yani Çamdere rivayeti; Şeyh Aliyüs-semerekandî'nin ününün Anadolu'da hayli yaygın bulunduğunu göstermesi bakımından da ayrı bir önem taşıyor. Bu yaygınlığın ölçüsünü aynı ko-nuda yayınlanması umulan başka rivayetler ve-recektir.

Sayın Prof. Uysal, sanıyorum konuyu sade-ce rivayet ve inanç yönünden ele almıştır. Zira yazının başlarındaki, şeyhin Semerkantten Ana-doluya göç tarihi olarak gösterilen H. 400 yılı bir daktilo veya matbaa hatası yoksa gözden kaçmamalı idi. Milâdî 1021 yıllarına rastlayan bu tarihte, Semerkant veya bir başka Asya ilim merkezinden Anadolu'ya İslâm âlimi geldiğine dair ne bilgi, ne de kaynak vardır.

Bahsedeceğimiz ve kendi adını taşıyan mes-cit ile türbesi Gülnar'ın Zeyne köyünde bulunan Şeyh Aliyüsemerekandî, (H. 830 - 36) M. 1426 - 32 yıllarında Larendeye gelmiştir.

Erkek :

Haydi kaçalım yarım,
Ancak geldi zamanı.

Kız :

Ben oldum senin eşin,
Görmüş idim rüyamı.

Erkek :

Allahım razı olsun,
Hazırladım odamı.

Nihayet düğün biter. Gelin eşinin ve büyük-lerinin ellerini öper. Büyüklerin verdikleri takı-ları, hediyeleri alır.

Üç gün sonra gelin ve damat kız evine gi-der. Aynı törenler burada da yapılır. Düğün böy-lece sona erer.

Karamanda kaldığı sürece yüksek ilim ve faziletiyle çevresini teshir etmiş, rivayete göre üç yüksek okulda belli saatlerde at üzerinde ders vererek çok sayıda öğrenci yetiştirmiştir. Kara-manoğlu İbrahim beyin ikinci beylik dönemine rastlayan ikâmeti sırasında, ilk yerleştiği semt-te bir makam yapılmış burasını hem ikâmetgâh, hem de okul gibi kullanmıştır. Oğullarından bir-isi (ki adı Şeyh Ali'dir) burada metfundur. Semt-te, Şih Ali Sultan adını hâlâ taşır.

Şirvanlı Şeyh Yahya'nın oğludur. Çok küçük yaşta Kur'anı hatmetmiş, babasının rüyasında peygamberin bir işareti üzerine Hacca gitmiştir. Bir süre kâbede mücavir olarak kalmış, Arapça-yı, Frascayı iyice öğrenmiş, sonra Semerkand'e dönmüştür. Dem mağarasında 40 yıl çile çıkarıp kemale erdikten sonra bir gece rüyada Hazreti Peygamberi görmüş ve peygamberin daveti üzeri-ne Medineye dönmüş ve kırk yıl peygamberin türbedarlığını yapmıştır. Kırkıncı yılın sonunda da yine Peygamberin rüyadaki irşadiyle Laren-de'ye, halkı irşad etmek üzere hareket etmiştir. Aşağıda vereceğimiz kaynaklar arasında vere-ceğimiz eserlerinden (Bahr-il Ülüm) isimli tef-sirini Karaman'da yazıp Fatih Sultan Mehmet'e takdim ettiği rivayet edilir ki, bunu rivayet olarak kabul ediyoruz. Olsa olsa bu takdimin Karaman-oğlu İbrahim bey'le çatışan II. Murad'a yapılması mümkündür.

Karamanoğlu beyliğinin son çağlarına rast-layan bu dönemde, beyliğin kendisini daha emin hissettiği Taşiline yönelmesi üzerine olacak şeyh'te şimdi gömülü bulunduğu Zeyne'ye gelmiş ve orada ömrünü tamamlamıştır.

Bağdatlı İsmail Paşa, şeyhin H. 860 yılında öldüğünü söyler.

Keşf-üz-zünûn'da da aynı tarih verilir. Şakâyık-ı Nümâniye'de, II. Murat devri şeyh-leri arasında sayılarak ününün yaygınlığı doğru-lanır.

Bu kaynakların hemen hepsi son yerleşme yerinin Karaman toprağı ve ölüm yerinin Zeyne olduğunda ittifak halindedir.

Bilinen belli sayıda eserlerinin yerleri de bellidir. Ancak, Bahr-ül ülüm isimli tefsirinin as-lını bulmak mümkün olamamıştır.

1952 yılında Mut'ta çıkardığım «Mutlu» ga-zetesinde işittiğim bir rivayete dayanarak tef-sirin aslının, şeyhin torunlarından olan Kıravga

erinden Ahmet Aslan beyde olduğunu yazım. Merhum bir süre sonra elindeki bütün eleri getirdi. Kendisinin intisabını belirleyen eler arasında Şeyh Aliyüssemerkandî vakfı mütevelliliğiyle ilgili «Mahmud ibni Abdül-Han El Muzaffer» Tuğralı 1827 M. tarihli bir vasiyet vardı. Halen Ahmet Aslan bey'in varisliğinde olması gereken bu ferman, kaynak gösterilmemiş. Merhumun ölümünden sonra Kerim Yund, İ. Hakkı Konuk ve Neşri Atlay tarafından da görülmüştür.

Şeyhle ilgili kaynakları vermeden, Çamlidere yetleriyle esasta uyşur nitelikteki bazı rivayetlerini vermek isterim.

«Şeyh hazreti peygamberin türbedarlığını yaptığı yıllarda bir gece peygamber rüyasına girdi ve kendisinin Medineden dışarıya çıkmasını, dekî yeşil çubuğu fırlattığı zaman düştüğü izleyip oraya giderek yerleşmesini söyler.

1. Karaman'dan Zeyneye gelir ve köyün hekim altındaki düzlükte, hazreti peygamber fırlattığı çubuğu bulur. Çubuğu yere saplar. Hemen bir su fıskırır. Çubuk ta yeşerip kosa bir çınar ağacı olur.

Şeyh Ali pınarı denen pınar halen de asırlık üçbeş kişinin kolları ile kavuşturamayacağı ılıkta çınar ağaçlarının kök - gövdesinden akar.

«Şeyh hazretleri ömrünün sonunda da çile uzmaya kararlıdır. Kişiliğini gizleyerek Zeynep'e gelir, köyün çobanlığını yapar. Fakat öler kendisine daima ziyet ederler ve bir ellerinde sopa ile şimdiki pınarın bulunduğu yere kendisini sıkıştırıp, hayvanları susuz bırakıp için döğmek isterler. O anda şeyh:

— İstediyiniz bu, değil mi? der ve sopasını kırar. Anında sopanın çakıldığı yerden iki kuyu çıkar. Birini döndürecek bollukta su fıskırır. Halk kapı kapanıp şeyhten özür diler ve hepsi müridi olur.»

«Gerek türbesini ziyaret eden ve gerekse şane niyetle pınardan su içip adak adayanın için kısa zamanda yerine gelir.

Dilsizlerle, körlerin halisane niyetle niyaz eleri halinde dertlerine deva bulunduğu gibi şekilde inanılmıştır. Dili söylemeyen bir ağın babası kurban adayarak şeyhin mezarını ziyaret eder. Ancak daha türbeye varmadan su gören çocuğun dili açılır ve babasından su alır. Daha mezara varmadan şeyhin kerametini gösteren dertli baba da hemen orada iki kurban keser.»

«İstiklâl savaşı'nın kara günlerinde, iki gün-ğüveyisi askere gidip şehit olan bir gelin

rüyasında kocasını görür. Kocasını şehit olduğunu ancak cennetlik bulunduğunu, Şeyhin sandukası üstündeki sancağın acele orduya yetiştirilmesi halinde muzaffer olunacağını söyler. Gelin sabahleyin rüyasını açıklar ve halk sancağı çıkarıp yola çıkacağı sırasında jandarma karakol komutanı bunun batıl olduğunu söyleyerek sancağı ellerinden alıp Karakola getirir. Gece Karakol yanar, herşey kül olur, ancak sancak kurtarılır. Olay ilçe merkezi olan Gülnara intikal eder ve devrin kaymakamı sancağı el koyarak hükümet konağına getirir. O gece de Gülnar hükümet konağı yanar.

İşin manevî ağırlığını hisseden ilgililer, içlerinde rüya gören gelin de dahil sancağın orduya götürülmesine karar verirler. Sancağı taşıyan heyet Sartavul yaylasını aşarken zafer haberiyle karşılaşır geri dönerler. (Karakol ve hükümet konağının yanma olayları gerçektir.)»

Şeyh Aliyüssemerkandî hakkında baş vurulacak kaynaklar :

1. Seyahatname - Evliya Çelebi - c. 9, s. 318.
2. İlyazıcı defteri - Başbakanlık arşivi 1 No.
3. Ferman : 15 Rabiülevvel 1243 - Mahmud İbn-i Abd-ul-Hamid Han El muzaffer daima - Mut/Kırayga beylerinden Ahmet Aslan bey varislerindedir.

4. Menâkıb-i şeyh Aliyy-i Semerkandî ve Mekâlât-i şeyh Aliyyi Semerkandî - Muhahhed Nur Bahşi - Konya'da Koyunoğlu kitaplığı.

5. Şeyhî Mahmut yazması (Himmat Üzümcü nüshası) İ. Hakkı Konyalı'da.

6. Terceme-i Nefahat-ül Üns.

7. Kühn-ül Ahbar. 8. Mir'atı Kâinat.

9. Mufasssal Tarih-i Cedide.

10. Keşf-üz zünun. 11. Osmanlı müellifleri.

12. Şakaayık tercemesi.

13. Şeyh Ali Al Semerkandî - Ali Gülcan - Henüz yayınlanmamış bu inceleme'nin Mustafa Karaoğlu tarafından 11. Temmuz. 1959 da kopye edilen bir nüshası bendedir.

14. Şeyh Ali Semerkandî - Neşri Atlay, Yildiz Basımehvi - Konya.

15. Karaman Tarihi - İ. Hakkı Konyalı.

Şeyh Aliyüssemerkandînin bilinen eserleri :

1. Bahr-ül ülüm - Kur'anı Kerim tefsiri - İstanbul Ün. Kütüphanesi A. Y. 1757 No. da - Kopye.

2. Bahr-ül ülüm - Zeyne hatibi Münip hocada, Eksik nüsha.

3. Makalât-i şerife - İzzet Koyunoğlu kit. ğı.

4. Mecmua-i külliyyatı li şeyh Aliyyi-is-Semerkandî - İzzet Koyunoğlu kitaplığı - Konya.

5. Kitab-ı lisan - İzzet Koyunoğlu kitaplığı.

Folklorcularımız :

KASTAMONU'LU İHSAN OZANOĞLU

Yazan : Ali Rıza ÖNDER

Halen 69 yaşında olan İhsan Ozanoğlu nun gençlik yıllarında saz çalarken çekilen bir resmi

Kastamonu bölgesinin halkbilim araştırmacısı olarak tanınan İhsan Ozanoğlu aslen Türkistanlıdır. Ataları Moğol istilâsında Buhara'dan Erzincan yakınlarındaki Kemah'a, oradan da Malatya'ya göç etmiş ve bir süre sonra Kastamonu'ya gelmişlerdir. Erzincan Kemah'ından geldikleri için eskiden «Kemah» diye anılan Duruçay'da yerleşmişlerdir. Ozanoğlu'nun ailesi, Afşaroğulları da denen bu göçmenlerin Âşikoğulları Kolundandır. Bu ad, dedesi Âşık Mehmet'in Osmanlı sarayında müzisyen olarak çalışmış bulunmasına dayanmaktadır. Babası, zâkirbaşı ve şekerci olarak tanınan Âşikoğlu Ahmet'tir. Dedesinin babası Şekerci Süleyman'dır. Daha büyük dedelerinden kimisi yeniçeri ağası, kimisi hünkâr pehlivani ve hamlacı (padişahın sandal kapkanı) olarak İstanbul'da bulunmuşlardır. Babasının annesi müderris olup Tetikçi Hafız Mustafa Efendi diye tanınırdı.

Dedesi Âşık Mehmet, adı geçen Azdavaylı Hafız Mustafa'nın kızıyla evlenmiştir. İhsan Ozanoğlu'nun babası Âşık Ahmet, bir süre sonra sazını bırakarak Şabaniye Dergâhına zâkirbaşı olmuş ve ömrünü dinsel müzikle geçirmiş ve tamamlaştırmıştır. Sesinin güzelliği ve musiki-deki ustalığı kendisine büyük bir ün sağlamış ve ahsen (en iyi) mevlitçi olarak tanınmıştır. Âşık Ahmet 1910 yılında ölmüştür.

İhsan Ozanoğlu'nun anası Hafize Emine Hanım babasının halası kızıdır. Arap ve Fars dillerini bilen Hafize, oğluna Arapçayı ve Kur'an okumayı öğretmiştir. Böylece Ozanoğlu da hafız olmuştur. Emine Hanım hem mevlit okur, hem de olaylar karşısında türküler yakar, destanlar düzerdi.

«Eşimden ayrıldım gül çiçek vakti - Yıkıldı gönlümün sarayı tahtı» diye başlayan ve kocasının zamansız ölümüne ilişkin ağıttı kendisi beslemiştir. Bu ozan hanım, arkada on çocuk bıraktıktan sonra 1922 yılında hayata gözlerini yummuştur.

İhsan Ozanoğlu dört yaşında çubuk mevlit

gitmiş, sonra annesinden okuyarak yedi yaşına kadar iken hafız olmuştur. Ondan sonra Nasrullah mektebine baş vurdu. İlk üç sınıfın sınavını vererek dördüncü sınıfa girdi. Altı yıllık ulu birincilikle bitirdi. Darülmülâmetül Aliye mesanesine giderek üç sınıflı ihzari bölümünün başkanı vermiş, sekizinci sınıfa kadar okudu. Bu medreselerin kapatılması üzerine İmam Hatip mektebini bitirmiştir. İstanbul'da açılan öğretmenlik kursundan sonra köy öğretmenliğine atanmıştır. On beş yıl köyde, on yıl şehirde öğretmenlik yaptıktan sonra Kasımpaşa Kütüphane Müdürlüğünde görevlendirildi. Bu sırada ilköğretimde müzik ve orta sınıfta edebiyat dersleri okutmuştur. İki yıl İmam Hatip kurs müdürlüğü yapmış ve öğretmenlik yapmıştır. Daha sonra ortaokul ve lisede öğretmen olarak edebiyat ve müzik hocalığı yapmıştır. Otuz yedi yıllık devlet hizmetinden sonra 1971 yılında kütüphane müdürlüğünden emekliye ayrılmıştır.

Ozanoğlu, Hafız Ahmet Mahir'in öğrencisi Ahmet Asım Efendi'den icazetname almış ve Arap diliyle ders okutmaya hak kazanmıştır. İstanbul'da Müderrisi Halit Efendi'den «usul» dersini almış, Nasihat-i Hükema, Bend-i Attar, Gülistan-ı İstisna adlı kitapları hatmetmiştir. Numanîye'den Müderrisi Salih Efendi'den Mesnevi-i Şerif okudu. Fatih Başımamı Hafız Ömer Akyüz'den «usul», «takrib», «İlm-i İrtika», «Usul-i Fıkıh», «Nahiv ve edebiyatı, mantık, beyan, meani ve feraiz okumuştur.

Misyoner iken sonradan müslüman olan Ermenice asıllı Fetullah Efendiden dört yıl Fransızca, Ermenice ve Ermenice dersler almıştır. Gizli bilim eğilimi nedeniyle Süryani ve Hint dillerine de merak etmiş, kilise kitaplarının kütüphaneye devrasında duyulan ihtiyaç üzerine Grekçe ve Ermenice ile de uğraşmıştır.

Türkçenin Hakanî, Çağatay ve Azerî lehçelerine şiirler yazmış, Arapça, Fransızca ve Fransızca yazılar kaleme almıştır. Nasrullah Camiinde şiir ve hâdis okutmuş, vaazlar vermiştir. Dil ve edebiyat alanlarında, toplumsal konularda konferanslar vermiştir.

Çeşitli gazetelerde yayımladığı makale, fikir ve çevirilerin sayısı çoktur. Bu alandaki çalışmaları 36 yılı aşkındır. Yazdığı, küçüklük büyük- tapt ve risalelerin 1040'ı bulunduğunu ve bunların 115'inin basıldığını 26 Kasım 1973 günkü mektubunda bildirmiştir. Basılmamış kitapların daktilo edilmiş asılları Türk Dil Kurumu, Ankara Genel Müdürlüğü, Ankara Etnoğrafya

Müzesi, Kastamonu Müzesi, Kültür Bakanlığı Milli Folklor Araştırma Dairesi kitaplıklarında veya arşivlerinde bulunmaktadır. Basılmış kitaplarının başlıcaları ise şunlardır :

1. Türkçe Kura'n ve Namaz, 2. Kastamonu Kütüğü, 3. Turistik Kastamonu, 4. Kastamonu Bilmeceleri, 5. Zelzele Destanı, 6. Uçurum, 7. Hatıralar, 8. Âşık Edebiyatı. Basılmamış eserlerini ise «Ozanoğlu Kataloğu» adı altında sıralamakta olduğunu, anılan mektubunda belirtmektedir.

Edebiyat çalışmaları : Bu alanda ilk hocası annesidir. Önce annesinin destanlarını, türkülerini, daha sonra da âşık edebiyatına ilişkin kitapları okumaya başlamıştır. On üç yaşında şiire başlamış, 1923 yılına kadar âşık edebiyatı tarzında yazmıştır. Bundan sonra 1973 yılına kadar yazdığı klâsik şiirlerle bir «Divan» yapmıştır. Folklorik şiirleri her biri 400 sayfa tutarıda üç cilt olarak sıralanmıştır. Batı Edebiyatına göre yazdıkları ise ayrı bir cildir. Hicvîyelerini Arap, Fars ve Fransız edebiyatlarına uygun olarak kaleme almış ve «Şamar» adlı bir kitapta toplamıştır. Ayrıca, fıkra, hikâye ve roman da yazmıştır.

Musiki çalışmaları : Musikiye de daha çocuk iken başlamıştır. Komşusu Serkiz Usta'dan keman öğrenmiştir. Necmeddin Rifat'tan ud dersi almıştır. Bir Azerbaycanlıdan tar çalma hânesini edinmiştir. Ayrıca uzun süre tanbur çalmıştır. Öğretmenliğinde keman ve mandolin dersi vermiştir.

On altı yaşında iken, Erzurumlu Emrah'ın torunu olarak tanınan Âşık Nihânî'nin karşısına çıkmış ve onu mat etmiştir. Âşık Hakkı Bayraktar, Firkanî, Haykurî, Âşık Yahya, Cevlânî, Müdamî gibi tanınmış âşıklarla müşaare etmiştir. 1942'de Behçet Kemal Çağlar yönetimindeki jüri, kendisini «Usta Şair» olarak ilân etmiştir. Kastamonu Halkevinde yapılan bu toplantıda Âşık Veysel de bulunmuş ve ikinci dördlükte sazını bırakmıştır.

Musikideki üstatlarının Halepli Neyzen Ali Dede, Samsun Mevlevî Şeyhi Neyzen Emin Dede, Âşık Hasan, Karakadıoğlu Rifat Bey, Kemal İlerici olduğunu bildirmektedir. Doğu musikisinin esasları yanında Batı müziği ile de ilgilenmiş ve Hambarsum notasını da öğrenmiştir.

Zamanın sazşairlerini yaya bulan ve doğuştan şiir söylemekte başarısız sayan Ozanoğlu, yalnız Müdamî'nin usta olduğunu söylüyor. Âşık Hakkı Bayraktar'ı, «Usul dergâhında bir hazine idi» sözleriyle nitelendiriyor. Bu arada peşrev,

Bize gelen KITAPLAR

● **Sadettin Hepar :** «MEVLEVİ ÂYINLERİ». Eserde Önsöz'den sonra 43 adet Mevlevî âyin-i şerifinin notaları verilmekte, son bölümde ise bazı âyin-i şeriflerin sözleri ve bestecilerinin biyografileri yer almaktadır. Kitap Mevlâna Celâleddin Rumi'nin Hakka Vuslatı'nın 700. Yıldönümü dolayısıyla Konya Turizm Derneği tarafından hazırlanmış ve bastırılmıştır. Kuse kâğıda baskılıdır. 32 X 24 cm. boyunda, 536 sayfa, 250 liradır.

● **Tahir Kutsi Makal :** «KÖROĞLU». Kitabevi'nin sunuç yazısından sonra, yazar Köroğlu'nun hayatını, kişiliğini, menkıbelerini, işlediği konuları, hayatındaki kişilerin niteliğini ele almakta, şiirlerini verdikten sonra faydalandığı kitap ve yazıları sıralamaktadır. Kitap, Tokar Yayınları, 100 Büyük Edip, 100 Büyük Şair Dizisinin 25. eseri olarak yayımlanmıştır. 20 X 14 cm. boyunda, 136 sayfa, 10 lira.

● **Serbülent YASUN :** «HALK TÜRKÜLERİMİZ». I. Cilt. Eserin başında düzenleyicinin önsözü yer almaktadır. Bunu 217 yurt türküsünün sözleri izlemektedir. Bunlardan 44 ü notalıdır. Alfabetik sıraya göre, sayfa numaraları da verilerek her türkünün ilk dizesi baş tarafta içindekiler başlığı ile verilmiştir. Kitabın arka kapağında Serbülent Yasun'un biyografisi vardır. İsteme adresi : P. K. 69, Yenışehir - Ankara'dır. Kitap 19,5 X 13,5 cm boyunda, 262 sayfa, 25 lira.

● **Yaşar Nabi :** «ÇAĞIMIZ TERS DÜŞENLER». Günümüz ve geleceğimiz üstüne düşünceler. Varlık Faydalı Kitaplar Dizisi : 163. Kitap, 12 X 16 cm. boyunda, 238 sayfa, 15 lira .

divan, semai, düstur, kalenderi, müstezad, saranç, koşmalar, semailer, cinaslı maniler gibi alanlarda kendisinin benzeri kimse kalmadığını belirtiyor.

Kastamonu'nun Cumhuriyet Caddesi Fethi Alaoğuz Apartmanında oturan İhsan Ozanoğlu, zamanımızda gerçekten eşi az bulunan, çok yönlü, hareketli ve verimli bir sanat adamıdır. Kastamonu basınındaki zengin yayınları ve halkbilim alanındaki katkıları unutulmamalıdır.

1907 de doğan İhsan Ozanoğlu Ekim 1975 te Konya'da yapılan 10. Türkiye Âşıklar Bayramı'nda «en usta ozan» armağanını kazanmıştır.

● **Oktay Akbal :** «ATATÜRK YAŞADI MI?». Atatürk, devrimler ve olaylar açısından görüşler ve düşünceler. Varlık Faydalı Kitaplar Dizisi : 164. Eser, 12 X 16 boyunda, 158 sayfa, 10 lira.

● **Prof. Dr. Cavit Orhan Tütengil :** «ATATÜRK'Ü ANLAMAK VE TAMAMLAMAK». Atatürkçülük hakkında birbirini tamamlayan yazılar. Varlık Faydalı Kitaplar Dizisi : 165. Kitap 12 X 16 cm. boyunda, 230 sayfa, 15 lira.

● **Faik Reşat (Şemsettin Kutlu) :** «ESLÂF». Eski bilginler, düşünürler, şairler. Yazar hakkında eseri basıma hazırlayanın verdiği bilgiden sonra 71 şair, edip ve düşünürün eserlerinden örnekler ve hayatları verilmektedir. Son bölümde Sözlük yer almıştır. Tercüman 1001 Temel Eser Dizisi : 65. Kitap 19 X 13 cm. boyunda, 350 sayfa, 10 lira.

● **Kınalızâde Ali Efendi (Ahmet Kahraman) :** «DEVLET VE AİLE AHLÂKI». Eski Türk sosyal hayatında aile ve devlet yönetiminde örf ve geleneklere dair geniş bilgi. Tercüman 1001 Temel Eser Dizisi : 69. Eser, 19 X 13 cm boyunda, 288 sayfa, 10 lira.

● **Özgül Özgüven :** «YAĞMUR TUTAN GÜZEL-LİK». Şiirler. Yeditepe Yayınları : 220. Kitabın arka kapağında şairin biyografisi yer almıştır. Kitap 19,5 X 13 cm. boyunda, 64 sayfa, 10 lira.

● **Naşit Hakkı Uluğ :** «HALİFELİĞİN SONU». Halifeliğin son günleri hakkında belgeler, bilgiler. Önsöz, metin, fotoğraflar, bibliyografya. Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları : 154. Tarih Dizisi : 16. Eser 16 X 24 cm. boyunda, 222 sayfa, 25 lira.

● **Irving S. Friedman/Halük F. Gürsel :** «ENFLASYON». Dünyayı saran bunalım. Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları : 162. Ekonomik Eserler Dizisi : 12. Kitap 19,5 X 13 cm. boyunda, 306 sayfa, 40 lira.

● **Pretextat Lecomte - Ayda Düz :** «TÜRKİYEDE SANATLAR VE ZENEATLAR». XIX. Yüzyıl sonunda. Fransız ressam ve mozayik sanatkarının Türk el sanatları hakkında 1903 te yayınladığı eser. Tercüman 1001 Temel Eser : 59. Renkli krome kapaklı, 19,5 X 13,5 cm. boyunda, 214 sayfa, 10 lira.

HORONCUNUN GİYSİLERİ VE TAKILARI

Yazan : Nabi BELEKOĞLU

Doğu Karadeniz bölgesinde oynanan halk arına «Horon», bu oyunları oynayanlara da «horoncu» dendiği bilinen bir gerçektir. Horoncunun giysileri şu parçalardan oluşur:

1 — **Başlık** (Kabalak) : Genellikle siyah dan yapılır. Lacivert çuhadan da yapılır.

2 — **İşlik** (Gömlek) : Beyaz ipekliden olma- rcah edilir. İşlik, beyaz ipekliden dikilirse, adaki titremeler daha belirgin olarak görü-

Düğmeler, siyah veya beyaz olur. Daha iyi eme bakımından çoğunlukla siyah düğmeler kullanılır.

3 — **Yaka**, yuvarlak ve diktir.

4 — **Yelek** : Ağız kısımları Türk motifleriyle süslenmiş ve kaytanlı olarak işlemelidir. İki sıra ha- ki düğmeler gümüşstendir. Başlıkla aynı çu- da dikilen yeleğin arkası, siyah renkli ipek- dir. Yeleğin önünde iki cep vardır. İç cepler lacivert olur. Formalar, sonradan takıştırılmıştır.

5 — **Aba** : Yeleğin kollusu olup, onun üs- giyiler. Horonlar oynanırken aba giyilmez.

Abanın üzerine siyah bir bağ bağlanır.

5 — **Zıpka** : Zıpka da başlık, yelek ve aba ile aynı renkte ve cinste olan çuhadandır. Arka- sına, körüğe benzemesi nedeniyle «körük» de- nir. Bu kısım geniştir. Geniş olması da rahatlık- la oturup kalkabilmek içindir.

Paçalar dardır; bacakları sarar, sıkı tutar. Paçaların dar oluşunun bir nedeni de şudur: Es- ki dönemlerde, oğullarını evlendirecek analar ve- ya yakınları, kızları daha çok hamamlarda göre- rek beğenmeye çalışırlardı. Çünkü beğenmeye çalıştıkları kızların her yanı gözlerinin önündey- di. Kusurlar gizlenemezdi; bedenle ilgili aldattıl- malar, zamanında önlenirdi. Oğlan tarafı açık- göz de kız tarafı uyusun mu yani? Bunu anlaya- bilmek için de Karadeniz delikanlısının zıpkasının paçaları dar olarak düşünülmüştür. Varsa hilesi - hurdası bacakların, gösterir dar paçalar. Paçalar bağla bağlanır. Zıpkanın önden ve arkadan pa- çalara doğru inen çizgilerine kaytan denir. Bu çizgiler 5 veya 7 kaytanın yanyana getirilmesiyle oluşur. Zıpkanın beli uçkurla bağlanır.

6 — **Sabuk** (Çizme) : Çizmeler hafif ve

Horon Halkevi Horon Topluluğu, bölgesel davul - zurna, giyim ve takıları ile... görülüyor...

KILCI GOCASI

Derleyen : Hüseyin UĞUR

(Anlatan : Emine Ağadayı,

Yaşı : 65,

Derlenen yer : Darende - Malatya,

Derleme tarihi : 18.2.1969).

Halbır halbır içinde, halbır saman içinde, düe dellal iken, ben anamın gızıyken, anam benim gızım oldu.

Bir herif varmış, bir de oradı varmış. Orat bir gün herifini çimdrip yuduhdan sona herifine demiş ki:

— Acı kil satta çalara öte beri getir. Demiş. Sona hurca kili gomuş, eşeğin sırtına yük- letmiş, gocayı üstüne de bindirdikten sona hadi get sat, demiş. Eline değneği vermiş herifin, gabi dışarı etmiş. Gapi, gapi: - kil ho, - kil hoo, kil alan var mı hoo. diye çağırırsın diye de tembih- lemiş.

Herif de - Kil hoo, kil hoo, kil alan var

körüksüzdür. Keçi derisinden, bulunmazsa dana derisinden yapılır. Daha hafif, daha parlak, ve bacağı daha iyi sardıği için keçi derisinden ya- pılanı kullanışlıdır.

Horoncunun takıları :

1 — **Muska** : Üçgen biçimindedir. Açılır - kapanır. İçine ayetlerden parçalar konur. Gümüştendir. Boyna takılır.

2 — **Hamayil** : Hamayil, muskanın, omuzdan çarpaz olarak uzun zincirle takılanıdır. Bu da gümüştendir. İçinde ayetlerden parçalar vardır. Açılır kapanır. Ancak, üçgen biçiminde değildir; dörtgen biçimindedir. Üzeri işlemelidir.

3 — **Köstek** : 12 katlı ince gümüş zincirdir. Ucunda saat vardır. Saat sol cebe sokulur.

4 — **Çerkez Kemer** : Gümüştendir. Üzeri işlemeli olan bu kemer, yeleğin üzerine takılır.

5 — **Bıçak** : a — **Karakulak** (Koltuk bıçağı) : Omuzdan, koltuk altına doğru asılır. Bu hançer biçimindedir.

b — **Kama** : Kemere takılır. Her iki bıçağın da, tahta üzerine meşinden kaplanmış olan kılıfları vardır.

mı ho, diye çağıra çağıra (çaara, çaara) yoluna getmiye başlamış. Yolun üstünde birine rasgel- miş. O, biraz kil almış. Gidedururken yolu bayı- ra raslamış. Bayır yoharı çihiyken güneş sırtın- dan vurmuş, goca uyuhlamış. Bir düzlüğe geldi- ğinde dikatarak sıçramış, gene başlamış : - Kil alan püfff, kil alan püff, diye baarmaya. Acıh daha getmiş, acıh daha satmış. Sona uyuhluya uyuh- luya çyüne gelmiş. Çaalır, garı, herifin yanına gelmişler. Garı; hurca bahıyı, killeri görünce :

— Vay herif, ciğerini gapasın, kili satama- dan geldin eeee.. diyii, gızıyı. Orat, - Bu sefer sen öyde bekle de ben gidip satıyım diyi.

Yola çıkmadan orat, uşahları çimdriyi, gü- neşe dama otduuruvi, ellerine de birer yaa dü- rümü vcrii. Herife de, - Bunlara maatol, diye temb- bih ediyi. Sonra toon cücüklerine saap ol, ala- cuşa gapdırma. Danala da maatol.

Bu tembihler, tembih üstüne verilir.

Orat eşşe binii, ayahlarını çala çala, eş- şe sürüpgidii. O gededursun hele. Biz gelelim gocıya.

Orat getdikten sonra, o zaman uşahlar baş- lıyı :

— Cücomüzü yayah baba, cücomüzü yayah. baba. Baba razı olmuvu:

— Etmen uşah, cücoğuşlar gapar alacuş gö- türür.

Babasını dinnemiler. Uşah dinner mi? Din- nemez. Cücükleri çiharıylar, bir teşte su goyuy- lar. Cücükleri de birer birer içine biraıylar. Çü- cüklerin gafasını batırıp, batırıp çiharıylar. Uşah- lar buna söyünüp el çırpıylar. Bu sefer babaları da pisik götürür bunları diye hepsinin ayanı bir süüm ipliye çatıp, balıyı. Cücükler su içiyler, uşahlar başılında fırlıfırl dönüler. Haydi bir ala- cuş geldi. Çınanı ipe çaldıydı cücükleri civıl ci- vil aldı getti havaya doğru.

Goca sakallarını yoldu, ana gelir döğer diye. Uşahlar, çırıştılar, alaştılar.

Babalrı dedi ki yorum alaman, daniya bahab şimdi. Daniyanan oynar şimdi.

Haydi daniya söplediler ki acıh gezsın diye. Haydi oğlanın biri daniya piğğğ, piğğğ diken, da- na kaştı. Tohmıya düştüü.

Bu sefer goca sakallarını yoldu. Ana gelir öldürür diye.

Uşahlar alaştılar.

Orat, da beri yanda kili çayır çayır durmadan
1. - Ço çüş, ço çüş diip eşşa nodurluyu, kili
2. Uşahlarına ayahgabi, elbise torluyu top-
dolduruyu hircuna. Arada bir de:

— Kil ho, kil ho diyi.

Beri yanda goca uşahlarına di ki: temiz epey
irtladı. Anaz gelene kadar acılı cücük çıha-
Bir köşüye içli saman godu. Yumurtaları
ne godu. Gendi de üstüne oturdu: - Gııık,
demiye başladı. Yanına bir tezek godu. Ga-
ını eline aldı. (Burada masal anası eline in-
ir değnek alıp, taklit ederek anlatmağa de-
etti.) Püfff, püfff diye diye içi. Öteden de -
gııık, guuuk diyi.

Haydi gocanın yura ezili, acılıyı. Bu sefer
küpeciğine giren pisiği görü. Yerden bir taş
pisiğe ati: - Ben burada acılıyım da sen ora-
ağ mı yalıyın, deyi. Haydi daş küpciye ras-
iki şaka oluydu. Pisik de gaçıy.

Ekmeni küpeciğin ublaşına sürüp yiye, üstü-
uvara içi. Guuuk, gııık, guuuk derken uyuh-
dizleri yoruluydu. Dizleri yoruluyken çökü-

Orat gelirse gadasını alır.

Hep yumurtalar ezili, gırılıyı. Zaten tuma-
çiharmış, oturmuşummuş. Her tarafı yumurta
u. Hemen dik atılıy, sıçıy. Şaşdı geldi. -
a mı başıma geldi, dedi. Sakallarını yoluydu,
yu ati. Tohmada uzamış, holuya varlı:

— Gel oş ooooo, gaymahamın oşuuu, gay-
amın oşuu... Gel üstümü başımı yala, diye
İt de geli. Şapur şapur yalamıya başlıy. Ga-
rı gurasını yi. Şimdi can öyünden dutuştu.
yi, «Orat gelirse beni öldürür» diyi.

Natdar öyde ne varsa gapının arhasına dol-
lu. Gapi açılmasın diye. Haydi ahsam oldu,
geldi. Habiyi doldurmuş, bir keyfinen geldi.
ıyı güm, güm dödü.

— O kiliim, diye içerden bir inilti geldi.

— Aç gapiyi benim, dedi orat.

— Açamaaam, açamaaaaam, dedi.

— Neye açamıyın, aç, dedi.

— Suçum vaaar, suçum vaaaar, dedi.

— Ne suçun var aç gapi, ben öte beriyi çoh
adım. Ça'lara neler getirdim. Aç gapi, canı-
canım solsun, aç gapiyi, dedi gene.

— Suçum vaaar, suçum vaaaar, açamam. Ga-
aardı:

— Suçun ne var.

— Alacuş cücükleri gaptı, ipe düzdüydük
de, del,

— Canınan canım solsun, inamız var, bir
daha dorur sanki diyi. Ardından da içinden:
«Gadanı alırım, açsan bir» diyi, sonra da gapiyi
çalhalıyı, tekmiği kapiya vuruydu.

— Suçum vaaar, suçum vaaaar.

— Daha ne? Sen açmıysan uşahlar açsın,
di.

— Uşahlar uyuydu. Açamaaaaam, açamaaaaam.
— Gene ne suç?

— Cücük çıkaracahdım, yumurtalara otur-
muşum. «gürk, gürk» diyken uyumuşum yu-
murtalar gırıldı. Her yerim batdıydı. İti de çar-
dım. O da yalıyken her tarafımı yidi.

Orat, «geberde gene geber, daha nen galdı»
dii. Zorluyu kapiyi gırıy.

Orat da yiğit genne zemheri ağrısı gibi bir
garıymış. Giriyi içeri, herifi harere gıyuydu, gö-
türü Tohmıya ati... Ordan eve geli. Uşahlarını
çarlı. «Ayahgabi, öteberi getirdim size», diye bağ-
rı. Orayı burayı aradıhdan, ses alamadıhdan son-
ra «dama vari, «bahim» diyi, çılı dama. Görüy kü,
hepsi güneşe garşı düzölmüş, yatıyler. Marsem
herif onları bir de ben çimdirim diyi gaynar suya
batırmış batırmış böyle dizmiş onlar da helbet
ölür, gaynar suda. Ölmüşler, herif de uyudular
sanarmış...

Uşahları da böyle görünce orat başlıyı elini
ayana vurmıya, ağıt etmiye.

Göğden üç elma düşü, biri Ömo'ya (kendisi),
bir anladana, biri de dinniyene.

Sözlük : Orat : Avrat. Toon : Tavuğun. Maat :
Mukaat. Saap : Sahip. Eşşe : Eşşeğe. Söyünüp :
Sevinip. Cücük : Cıvcıv. Çırıştıla : Çığıştılar. A-
laştılar : Ağılaştılar. Yorum : Yavrum. Alaman :
Ağlamayın. Temuz : Tavuğumuz. Yura : Yüreği.
Şaka : Parçaya. Ati : Atıyor. Oş : Köpek. Solsun :
Sağolsun. Harer : Çuval. Bahim : Bakayım. Mar-
sem : Meğersem. Çimdirim : Yıkayayım. Ayana :
Ayağına. Ömo : Emine. Habiyi : Heybeyi. Tohma :
Su, ırmak. Holuya : Avluya. İnamız : İneğimiz. Öy-
de : Evde. Uzamış : Uzakmış. Çalara : Çocuklara.

Anlatım diliyle derlenmiştir. Bazı sesli harf-
ler uzatılarak okunacak.

Derlemeler :

KIRIM MANİLERİNDEN ÖRNEKLER

Derleyen : İlhan ÇENELİ

Özbekistan'ın başşehri Taşkent'te yaşayan
Kırım-Tatarlarının kendi dillerinde yayınladıkları
gazetede zaman zaman «Edebiyat ve Sanat» baş-
lığıyla özel bir sayfa yayınlanmaktadır. Bu say-
fada folklor bahisleri ele alınmakta, atasözlerin-
den, türkülerden, mânilerden, vs. örnekler yayın-

lanmaktadır.

Biz bunlardan 33 mânî aldık. Yazının sonun-
da da bizde kullanılmayan bazı kelimelerin an-
lamlarını verdik. Mânilerin (Kırım - Tatarcasın-
da: mane), folklor üzerinde çalışanlara, muka-
yeseli araştırmalarda faydalı olacağını sanıyoruz.

1	Gül koydum arasına.	Dünyada toyılır mı?
	Kel bir mane söyleyim,	6
	Azbarına konayım.	Kaya kayağa bakar,
	Ömürlük yaren olayım.	Kayadan seller akar.
	Aylık değil, yıllık değil,	Okumışlar turganda,
2	4	Caillerge kim bakar.
	Karşıdan kördim seni,	7
	Al gülüm sandım seni.	Yalığa bakar kırlar,
	Koklamağa kıymadım,	Suvda oynar balıklar.
	Ellerge berdim seni.	Er keske bayram, toy,
3	5	Bizge müşkül yanıklar.
	Karanfil oyulır mı?	8
	Ateşke koyulır mı?	Ak anterin dögmeli,
	Senin gibi güzelge,	Közçüklerin sümmeli.
		Senin çürük kalbinni,
		Kimden sorap bilmeli.
		9
		Dereler akmak ile,
		Canını yakmak ile.
		Çirkinler güzel olmaz,
		Çok altın takmak ile.
		10
		Sırma saçlar karışık,
		Men sana oldum aşık.
		Sen hatrime tüşkende,
		Elimden tüşer kaşık.
		11
		Kayadan enişeyik,
		Al yavluk denişeyik.
		Al yavluk sende tursın,
		Kel yarem, körüşeyik.
		12
		Fesilgen ektim, güj bitti,
		Gülümde bülbül ötti.
		Ötme bülbül gülümden,
		Yarem ketti elimden.
		13
		Şekerlik tolu şekerim,
		Yol yanına seperim.
		Menim yarem mında yok,
		Asretliğin çekerim.
		14

istikbalinizin
garantisini
tasarrufunuz

tasarrufunuzun
garantisini

TÜRKİYE
GARANTİ BANKASI

(Folklor : 2)

Bu sefer goca sakallarını yoldu. Ana gelir öldürür diye.

Uşahlar alaştılar.

Orat, da beri yanda kili çayır çayır durmadan. - Ço çüş, ço çüş diip eşşa nodurluyu, kili. Uşahlarına ayahgabi, elbise torluyu topdolduruyu hircuna. Arada bir de:

— Kil ho, kil ho diyi.

Beri yanda goca uşahlarına di ki: temuz epey irtladı. Anaz gelene kadar acih cücük çihah. Bir köşüye icih saman godu. Yumurtaları ne godu. Gendi de üstüne oturdu: - Gııık, demiyeye başladı. Yanına bir tezek godu. Gaminı eline aldı. (Burada masal anası eline inir değnek alıp, taklit ederek anlatmağa de- etti.) Püfff, püfff diye diye içi. Öteden de - gııık, guuuuk diyi.

Haydi gocanın yūra ezili, acıhıyı. Bu sefer küpeciğine giren pisiği görü. Yerden bir taş pisiğe ati: - Ben burada acıhıyım da sen ora- ağı mı yalıyın, deydi. Haydi daş küpciye rasiki şaka oluydu. Pisik de gaçıyı.

Ekmeni küpeciğin ublaşına sürüp yiye, üstü- uvara içi. Guuuk, gııık, guuuk derken uyuh- dizleri yoruluydu. Dizleri yoruluyken çökü-

Orat gelirse gadasını alır.

Hep yumurtalar ezili, gırılıyı. Zaten tuma- çiharmış, oturmuşummuş. Her tarafı yumurta u. Hemen dik atılıyı, sıçıyı. Şaşdı geldi. - a mı başıma geldi, dedi. Sakallarını yoluydu, yu ati. Tohmada uzamış, holuya varı:

— Gel oş oooooş, gaymahamın oşuuu, gay- amın oşuu... Gel üstümü başımı yala, diye lıt de geli. Şapur şapur yalamıya başlıyı. Ga- nı gurasını yi. Şimdi can öyünden dutuştu. yı, «Orat gelirse beni öldürür» diyi.

Natdar öyde ne varsa gapının arhasına dol- lu. Gapi açılmasın diye. Haydi ahsam oldu, geldi. Habiyi doldurmuş, bir keyfinen geldi. ıyı güm, güm dödü.

— O kiliim, diye içerden bir inilti geldi.

— Aç gapiyı benim, dedi orat.

— Açamaaaam, açamaaaam, dedi.

— Neye açamıyın, aç, dedi.

— Suçum vaaar, suçum vaaar, dedi.

— Ne suçun var aç gapi, ben öte beriyi çoh adim. Ça'lara neler getirdim. Aç gapi, canı- canım solsun, aç gapiyı, dedi gene.

— Suçum vaaar, suçum vaaar, açamam. Ga- aardı:

— Suçun ne var.

— Alacuş cücükleri gaptı, ipe düzdüydük de, del,

— Canınan canım solsun, inamız var, bir daha dorur sanki diyi. Ardından da içinden: «Gadanı alırım, açsan bir» diyi, sonra da gapiyı çalhalıyı, tekmiği kapiya vuruydu.

— Suçum vaaar, suçum vaaar.

— Daha ne? Sen açmıysan uşahlar açsın, di.

— Uşahlar uyuydu. Açamaaaam, açamaaaam.

— Gene ne suçun?

— Cücük çiharacahdım, yumurtalara otur- muşsum. «gürk, gürk» diyken uyumuşsum yu- murtalar gırıldı. Her yerim batdıydı. İti de çar- dım. O da yalıyken her tarafımı yidi.

Orat, «geberde gene geber, daha nen galdı» dii. Zorluyu kapiyı gırıyı.

Orat da yiğit genne zemheri ağrısı gibi bir garıymış. Giriyi içeri, herifi harere goyuydu, gö- türü Tohmıya ati... Ordan eve geli. Uşahlarını çarı. «Ayahgabi, öteberi getirdim size», diye bağ- ri. Orayı burayı aradıhdan, ses alamadıhdan son- ra «dama vari, «bahim» diyi, çihı dama. Görüy kü, hepsi güneşe garşı düzülmüş, yatıyler. Marsen herif onları bir de ben çimdirim diyi gaynar suya batırmış batırmış böyle dizmiş onlar da helbet ölür, gaynar suda. Ölmüşler, herif de uyudular sanarmış...

Uşahları da böyle görünce orat başlıyı elini ayana vurmıya, ağıt etmiye.

Göğden üç elma düşü, biri Ömo'ya (kendisi), bir anladana, biri de dinniyene.

Sözlük : Orat : Avrat. Toon : Tavuğun. Maat : Mukaat. Saap : Sahip. Eşşe : Eşşeğe. Söyünüp : Sevinip. Cücük : Cıvcıv. Çırıştıla : Çıgırıştılar. A- laştılar : Ağılaştılar. Yorum : Yavrum. Alaman : Ağlamayın. Temuz : Tavuğumuz. Yūra : Yüreği. Şaka : Parçaya. Ati : Atıyor. Oş : Köpek. Solsun : Sağolsun. Harer : Çuval. Bahim : Bakayım. Mar- sem : Meğersem. Çimdirim : Yıkayayım. Ayana : Ayağına. Ömo : Emine. Habiyi : Heybeyi. Tohma : Su, ırmak. Holuya : Avluya. İnamız : İneğimiz. Öy- de : Evde. Uzamış : Uzakmış. Çalara : Çocuklara.

Anlatım diliyle derlenmiştir. Bazı sesli harf- ler uzatılarak okunacak.

KIRIM MANİLERİNDEN ÖRNEKLER

Derleyen : İlhan ÇENELİ

Özbekistan'ın başşehri Taşkent'te yaşayan Kırım-Tatarlarının kendi dilinde yayınladıkları gazetede zaman zaman «Edebiyat ve Sanat» baş- lığıyla özel bir sayfa yayınlanmaktadır. Bu say- fada folklor bahisleri ele alınmakta, atasözlerin- de, türkülerden, mânilerden, vs. örnekler yayın-

lanmaktadır.

Biz bunlardan 33 mâni aldık. Yazının sonun- da da bizde kullanılmayan bazı kelimelerin an- lamlarını verdik. Mânilerin (Kırım - Tatarcasın- da: mane), folklor üzerinde çalışana, muka- yeseli araştırmalarda faydalı olacağını sanıyoruz.

1	Gül koydum arasına.	Dünyada toyulır mı?
Kök göğercin olayım,	Kel bir mane söyleyim,	6
Azbarına konayım.	Yüregün yarasına.	Kaya kayağa bakar,
Ömürlük yaren olayım.	4	Kayadan seller akar.
Aylık değil, yıllık değil,	Karşıdan kördim seni,	Okumışlar turganda,
2	Al gülüm sandım seni.	Caillerge kim bakar.
Kaya túbünde çokrak,	Koklamağa kıymadım,	7
Sen gül olsun, men yaprak.	Ellerge berdim seni.	Yalığa bakar kırlar,
Kel ekimiz sarılayık,	5	Suvda oynar balıklar.
Düşman közüne toprak.	Karanfil oyulır mı?	Er keske bayram, toy,
3	Ateşke koyulır mı?	Bizge müşkül yanrklar.
Kaşların karasına,	Senin kibi güzelge,	8

istikbalinizin garantisi tasarrufunuz

tasarrufunuzun garantisi

TÜRKİYE

GARANTİ BANKASI

(Folklor : 2)

9

Ak anterin dögmeli,
Közcüklerin sürmeli.
Senin çürük kalbinni,
Kimden sorap bilmeli.

10

Dereler akmak ile,
Canının yakmak ile.
Çirkinler güzel olmaz,
Çok altın takmak ile.

11

Sırma saçlar karışık,
Men sana oldum aşık.
Sen hatrime tüşkende,
Elimden tüşer kaşık.

12

Kayadan enişeyik,
Al yavluk denişeyik.
Al yavluk sende tursın,
Kel yarem, körüşeyik.

13

Fesilgen ektim, güj bitti.
Gülümde bülbül ötti.
Ötme bülbül gülümden,
Yarem ketti elimden.

14

Şekerlik tolu şekerim,
Yol yanına seperim.
Menim yarem mında yok,
Asretliğin çekerim.

adan indim atsız,
 ia tişledim datsız.
 em de yaş, men de yaş,
 niz de muratsız.
 15
 enim bar şu rafta,
 yarem bar, bir yakta.
 mektüpçik yclladım,
 ir mi eken bu afa.
 16
 zleriniz kömür mi?
 çken künler ömür mi?
 mektüpçik yazmayısın,
 reğiğin demir mi?
 17
 göğercin kök ola,
 im, yiberdim yola.
 j ola, esen ola,
 üşürmüz bir kün ola.
 18
 te yıldız eladır,
 sevmesi beladır.
 sevip ayrılması,
 yıkılmış binadır.
 19
 te yıldız ellidir,
 si de bellidir.
 alacak yigitnin,
 pağından bellidir.
 20
 enim bar sarılacak,
 anam bar darılacak.
 rılma, anam, darılma.
 oğlu bar sarılacak.
 21
 nelerim tizilgen,
 züm almam güzelden.

Közüm alsam güzelden,
 Sevmez edim ezelden.
 22
 Ketem kölmek sekiz kat,
 Bar bazarga limon sat.
 Anan, baban razı olsa,
 Kel bu gece bizde yat.
 23
 Ah çektim men terenden,
 Canım köçti yerinden.
 Men ah çekmey kimler
 çeksin.
 Yarem ketti elimden.
 24
 Çıktım yüksek kırlarga,
 Baktım uzak yollarga,
 Bekley-bekley usandım,
 Kelmedin bu yaklarga.
 25
 Bağga bardım üzüm,
 Çubuk urdı közüm.
 Akız, sana ne dedim,
 Ne darıldın sözüme?
 26
 Elindeki kəmane,
 İçine koymuş mane.
 Akız senin derdinden,
 Oldım deli, divane.
 27
 Al yavluk aldirayım,
 Bogçağa saldirayım.
 Eger mana gönül bersen,
 «Çifte telli» çaldırayım.
 28
 Yanakları al kiraz,
 Men, ellime aldım saz.
 Yaşıktan sevgen yarın.

İç de akıldan çıkmaz.
 29
 Başındaki çemberin,
 Karadandır karadan.
 Eki yar bir sevilmez,
 Meni çıkar aradan.
 30
 Şeftali çeçekleri,
 Yapragı büçikledi.
 Neyleyim, aziz yarem,
 Ayrılık kerçekledi.
 31
 Suv akar ince - ince,
 Tınmadan gündüz - gece.
 Alla canım almasın,
 Yaremi körmeyince.
 32
 Mavi kiyme, tanırılar,
 Seni ylcu sanarlar.
 Dostumdan çok düşmanım,
 Seni menden alırlar.
 33
 Bağça boyu bal kabak,
 Açılır tabak - tabak.
 Kiraz dudak, al yanak,
 Çevir yüzün mana bak.
 Kelimeler:
 Azbar : avlu; çiftlik. Bar :
 var. Bar : git! (22, 25). Çok-
 rak : kaynak. Fesliğin : fes-
 leğin. Kök : mavi. Kölmek :
 gömlek. Mane : mâni. Min-
 da : burada. Malle : mahalle.
 Taren : derin. Toy : düşün.
 Yak : yan, taraf. Yanık : dert.
 Yaş : genç. Yibermek : gön-
 dermek.

Basılmayan yazılar
 istenince geri gönderilir
 Dizgi ve baskı :
 YÖRÜK MATBAASI
 İstanbul

TÜRK FOLKLOR ARAŞTIRMALARI

Yıllık abonesi : 36
 altı aylık abonesi : 18
 liradır.
 Yurt dışı senelik abone :
 \$ 5, £ 2, DM 12

TÜRK HALK BİLGİSİ (FOLKLOR) DERNEĞİ'NİN YAYIN ORGANIDIR.

Sahibi ve Genel Yayın Müdürü : İHSAN HİNÇER

Yazı İşlerini Fiilen İdare Eden Sorumlu Yönetmen :

BORA HİNÇER

Mektup ve havale için adres : Posta Kutusu : 46, Akrasay — İstanbul, Tel. : 22 49 74

(Folklor : 3)

(Folklor : 4)

**EN KÜÇÜK
TASARRUFLARINIZA,
BÜYÜK
TASARRUFLARINIZ
GİBİ DEĞER
VEREN BANKA**

AKBANK

EV

sahibi olmak
SİZİN DE
hakkınızdır

YUVA
hesabımızla
EV
edinmenize
yardımcıyız

asrılık tasarruf bankası

**EMNİYET
SANDIĞI**

TFLEWMIUOGGCBVNJEHXSRPOMNHE

03000000000000000000000000

WMQXHKGAUSE

ADOTFUNHO

MZKÖYE

NÖIDO

AİÖB

**BANKANIZI
SEÇTİNİZ Mİ ?**

**demek ki
görüşünüz
kuvvetli...**

TÜRK TİCARET BANKASI

EDİRNE'den KARS'a kadar yurdun her köşesinde hizmetinizde

(Folklor : 6)

**800'den fazla şube ile
HER YERDE HER ZAMAN
hizmetinizde**

T.C.ZİRAAT BANKASI

**LOKMAN MÜSTAHZARI
HALK SAĞLIĞI HİZMETİNDE**

- Ekza - 9 Ekzema merhemi
- Algo - Tablet Ağrı hapi
- Lokman - Tablet Ağrı hapi
- Algopirin Analjezik tablet
- Algo - Tablet 4 tabletik
- Moruvit - Vitamine Kuvvet şurubu
- Kina - Kola İştah şurubu
- Anamur Burun ve göz damlası
- Meproil Tablet Sinir hapi
- Sollargen Granüle Ekzema - kaşınıtı
- Sel de Gastrin Granüle Mide tozu
- Gastro Goutes Mide damlası
- Gastroguanil İshal kesici tablet
- Metegastrin Mide tozu
- Derivit Yara ve yanık merhemi.
- Lokman Çayı Afiyet çayı tozu
- Dover Tablet Öksürük ve dronşite
- Metekodin Öksürük hapi
- Metekodin Öksürük şurubu
- Algo - Wax Ağrı merhemi
- Algo - Wax Vazo Grip ve ağrılarda
- Algo - Wax Nazal Nezle merhemi
- Ma-ka-ta Basur merhemi
- Cuti - Cura Cilt losyonu
- Pedi - Cura Ayak banyosu
- Pilo - Cura Saç ilacı
- Lokman Kaşe ağrı kesici
- Panason (20 Gr. paket) Sağlık çayı
- Panason (50 Gr. alüm. kutu)
- Deriseptol Yara ve göbek
- Dr. Krom Diş patı

(Folklor : 8)

**damlıya
damlıya
göl olur**

**TÜRKİYE
İŞ BANKASI**

paranızın... istikbalinizin emniyetidir

(Folklor : 9)

**HOS
BAG**

**ŞARAP
SANAYİNDE
KALİTE ve NEFASET
ÖRNEĞİNİ YİNE
TEKEL
SUNAR**

Otomatik Arçelik termosifonu büyük su kapasitelidir. 105 litre su alır. Emaye su haznelidir. Çift cidarlıdır. Delinmez, paslanmaz. Otomatik Arçelik termosifonu cam pamuğu ile tecrit edilmiştir. Isı kaybetmez. Otomatik Arçelik termosifonu hem suyu, hem ısıyı koruyan verimli, uzun ömürlü bir depodur.

otomatik
ARCELİK
termosifonu

(Yeni Ajans : 11)

28

20 Nisan 1976

Devlet Neşesi

TÜRK FOLKLOR ARAŞTIRMALARI

ŞUBAT 1976

FINDIKOĞLU
ÖZELSAYISI

İÇİNDEKİLER: ~~~~~

Fındıkoğlu ve Folklor	İhsan HİNÇER
Aziz ve Rahmetli Dostum Fındıkoğlu	Prof. Dr. Orhan TUNA
Ziyyeddin Fahri'yi de Kaybettik	M. Şakir ÜLKÜTAŞIR
Erzurum Halk Şairleri Toplantısı	Dr. KADIOĞLU Ahmet (Z. F. FINDIKOĞLU)
Fındıkoğlu Hoca	Prof. Dr. Faruk K. TİMURTAŞ
Babacan Bir İlim Adamı : Fındıkoğlu	Sadi Yaver ATAMAN
Prof. Dr. Fındıkoğlu'nun Ardından	Doç. Dr. Mehmet ERÖZ
Bir Sosyoloğun Ölümü	Prof. Dr. Cevit Orhan TÜTENÇİL
Gökalpçi Değer Ord. Prof. Dr. Fındıkoğlu	Süleyman ARISOY
Fındıkoğlu ile İlgili Hâtıralarım	Mehmet KARDEŞ
«İktisat Müze ve Arşivi» Kurucusu Fındıkoğlu	Kâmil TOYGAR
Acı Kayıp : Allesi'nin ve İstanbul Üniversitesi'nin Verdiği Ölümü Tarihindeki	
Gazete İlanları - Fındıkoğlu Z. Fahri'nin Kısa Biyografisi - Geçen Yıl Yapılan	
Fındıkoğlu'nu Anma Toplantısı	T.F.A.

BİZE GELEN KİTAPLAR

~~~~~

SAYI : 319

KURUŞ : 300

İSTANBUL'DA AYDA BİR DEFA ÇIKAR HALK KÜLTÜRÜ DERGİSİ

